

Generácie

Ročník 9, číslo 3/2020

Magazín pre aktívnych seniorov

International Day Of Older Persons

SENIORI AKO SÚČASŤ OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI

Súčasná pandémia nijako neberie ohľad na kalendár, záver roka a s ním spojené sviatky. Ani plošné testovanie ju nezahnilo do kúta a tak bolo nevyhnutné sprísniť opatrenia. Nie sú však natoľko tvrdé, aby znemožnili, verme, pokojné a zmysluplné prežitie sviatočných dní. Ba zrušenie vianočných trhov a rôznych ďalších verejných akcií i obmedzenie predvianočného nakupovania, pokiaľ nejde

o potraviny alebo iné základné potreby, vytvára priestor, aby boli viac zamerané na rodinu i duchovno.

Trocha v tieni pandémie zostalo, že parlament prijal mimoriadne závažné rozhodnutia. Predovšetkým zákon roka, štátny rozpočet, ktorý sa v týchto ťažkých časoch nevyhnutne dostal do vyššieho deficitu ako obvykle. O to viac treba kvitovať, že pridal cez tristo miliónov do sociálnej oblasti a takmer toľko vyčlenil na trinásť dôchodky. Je to však iba krôčik na ceste k skutočne sociálnemu štátu a tiež spravodlivejším a dôstojnejším dôchodkom. Niečo z tejto perspektívy naznačilo ústavné zakotvenie niektorých nových princípov dôchodkového systému, bude však dôležité, ako budú precizované a najmä uvedené do života. Viaceré z nich sú blízke postojom ZKS, ktoré sme aktívne ako významná organizácia staršej generácie dlhodobo prezentovali.

„Ako súčasť občianskej spoločnosti sa snažíme pomáhať a podporovať našich spoluobčanov a dúfame, že túto krízu spoločne prekonáme.“ Tento výrok je plne v súlade s celkovou filozofiou nášho združenia aj s prístupom k súčasným náročným časom a nadchádzajúcim výzvam. Ide o citát zo záverečného vystúpenia predsedníčky Európskej únie seniorov An Hermans na videokonferencii pri príležitosti 25. výročia ESU. Pandémia znemožnila oslavy jubilea priamo na mieste zrodu v Madride, k slovu teda prišla moderná technika. Ani teraz sme však nezostali bokom, na videokonferencii sa zúčastnili Peter Mach a Jozef Dravecký, píšeme o tom v tomto vydaní Generácií.

Zámerom je o rok sa v Madride predsa len stretnúť, lebo hoci nám digitálny vek v mnohom pomáha, nič nenahradí osobné kontakty a priamu výmenu názorov, informácií a skúseností. O tom v tomto čísle nášho časopisu nájdeme nejedno jasné svedectvo. Stretnutia s priateľmi a osobitne s predstaviteľmi veľmi silných, vplyvných a skúsených organizácií kresťanských seniorov z vyspelých západoeurópskych krajín nám veľa dávajú. Aj kus posilnenia a sebadôvery v presvedčení o pozitívnom zmysle činnosti nášho združenia na prospech svojich členov aj oprávnených záujmov všetkých seniorov. Ako hovoria štatistiky, už sme najpočetnejšou vekovou skupinou slovenskej spoločnosti. Aj na našej aktivite a participácii na veciach verejných záležití, či v nej budeme mať dôstojné miesto.

Miloš Nemeček

NEPREDAJNÉ
ročník 9, číslo 3
November 2020

Vydavateľ:

Združenie kresťanských seniorov Slovenska
Šafárikovo námestie 77/4
811 02 Bratislava-Staré Mesto
IČO: 31 745 741

V spolupráci so spoločnosťou
Events&Publishing s.r.o.,
Azalková 4, 821 01 Bratislava
IČO: 53 073 231

Šéfredaktor:

PhDr. Miloš Nemeček
nemecekbagar@gmail.com
+421 905 767 577

Editor:

Ing. Juraj Púchlo
juraj.puchlo@gmail.com
+421 948 303 723

Výroba a odbyť:

Mgr. Jana Čierniková Kolesárová
ciernikova@instoreslovakia.sk
+421 915 727 917

Predseda redakčnej rady:

Peter Mach

Spolupracujúci partner:

Občianske združenie Bagar

Vizuálna koncepcia a layout:

Vladimír Minda,
Yodea, s.r.o., yodea@yodea.sk

Grafické spracovanie:

Yodea, s.r.o. - www.yodea.sk

Foto:

archív NAUTILUS DJ, s.r.o.,
stock.xchng.com, dreamstime.com,
www.shutterstock.com

Označenie inzercie:

(kp) - komerčná prezentácia
(pti) - platená textová inzercia

Registrované v evidencii periodickej tlače
pod evidenčným číslom EV 4503/11
ISSN 1339-8504

Materiály uverejnené v časopise Generácie nie
je možné bez súhlasu redakcie publikovať, ani
inak používať v akejkoľvek forme

**VYCHÁDZA S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA PRÁCE, SOCIÁLNYCH
VECÍ A RODINY SR**

V tomto čísle nájdete:

- 6 Konferencia k 25. výročiu Európskej únie seniorov
- 9 Etický spôsob myslenia a konania
- 10 Poznámky o vzniku ESU
- 12 List predsedníčky ESU pri príležitosti 1. októbra – Medzinárodného dňa starších osôb
- 15 ZKS blahoželá k 25. výročiu ES
- 15 Čo pre mňa znamená ESU
- 16 Význam stretnutí so zástupcami ESU
- 17 Európa, jej kresťanské korene a seniori
- 20 Miesta stretnutí s priateľmi z ESU
- 22 Seniори ako svedkovia viery
- 25 Klub ZKS Nová Dedina: Obzretie za rokom 2020
- 26 Všetko sa začalo navliekaním perličiek
- 28 Trenčania spoznávali históriu a krásy Slovenska
- 29 Pandémia nezastavila život Hlohovčanov
- 31 Mimoriadna Krížová cesta vo Vatikáne
- 32 Vedomostný, pracovný a ľudský potenciál seniorov sme stále nedocenili
- 34 Vekový management
- 38 Z knihy Jozefa Draveckého: Život v tajnej cirkvi
- 40 Ladislav Hanus, svedok „ťažkého storočia“
- 42 Podotek je ústretový k všetkým
- 44 Oravské potulky
- 46 Koncerty porozumenia v digitálnom priestore

KONFERENCIA K 25. VÝROČIU EURÓPSKEJ ÚNIE SENIOROV

Európska únia seniorov (ESU) plánovala osláviť 25. výročie svojho vzniku na mimoriadnom kongrese, ktorý sa mal konať 6. – 8. novembra 2020 v Madride. Pandémia znemožnila aj túto akciu, podobne ako mnohé iné. Prezídium ESU preto usporiadalo 6. novembra 2020 telekonferenciu pri príležitosti tohto výročia.

Na konferenciu boli pozvaní zástupcovia všetkých členských organizácií ESU. Za Združenie kresťanských seniorov Slovenska (ZKS) sa na telekonferencii zúčastnili predseda ZKS a člen výkonného výboru ESU Peter Mach a člen Predsedníctva ZKS Jozef Dravecký.

SPOMIENKA NA 25. VÝROČIE ESU

Konferenciu otvorila slávnostným príhovorom predsedníčka ESU An Hermans. Pripomenula, že ESU vznikla po širšej príprave 7. novembra 1995 na kongrese v Madride. Ešte žijú pamätníci, ktorí si nosia tieto vzácne okamihy vo svojich srdciach a myšliach (žiaľ, slovenskí zástupcovia, ktorí sa na kongrese zúčastnili, už nežijú). ESU sa aj v ťažkých podmienkach pandémie snažila vyjadrovať postoje

seniorov a brániť ich záujmy. Návrh významného dokumentu „Obnova Európy - Budovanie budúcnosti spravodlivých a odolných spoločností - vrátane všetkých generácií“, ktorý pripravilo Prezídium ESU, v septembri

schválilo Politické zhromaždenie EPP. Aj v budúcnosti bude ESU naďalej vyvíjať snahy pre zlepšenie podmienok života seniorov, zdôraznila predsedníčka ESU.

V prvej časti programu potom vystúpil s pozdravom Antonio Lopez-Isturiz White. Španielsky politik Lopez-Isturiz je generálnym tajomníkom Európskej ľudovej strany (EPP) a členom Európskeho parlamentu. Vo svojom vystúpení sa dotkol niekoľkých výziev, ktorým čelí Európa a EPP. Ako významný funkcionár EPP vysoko ocenil pôsobenie ESU. Poďakoval ESU za jej doterajšie pôsobenie ako organizácie pridruženej k EPP. „Európa môže prežiť, iba ak sa do nej zapoja aj jej starší občania a ESU vždy neúnavne pracovala na vyjadrení ich záujmov. EPP podporuje medzigeneračnú solidaritu a rešpektovanie ľudskej dôstojnosti. Chceme, aby sa naši starší občania viac zapájali do procesu zotavovania sa z pandémie v Európe a aby nám pomohli implementovať politiky, ktoré zabezpečia bezpečnosť, blahobyt a kvalitu života našich občanov“, uviedol Lopez-Isturiz.

Slávnostnú časť konferencie, venovanú výročiu ESU, uzavrela predsedníčka An Hermans vyjadrením nádeje, že v budúcnosti budeme mať príležitosť v radostnej a slávnostnej atmosfére sa znova navzájom stretnúť, osobne sa pozdraviť a objasniť, a tak si pripomenúť vzácne výročie.

ODBORNÁ ČASŤ KONFERENCIE - „BUĎME STRÁŽCAMI ETICKÉHO ROZMERU POLITIKY“

Moderátorom odbornej časti konferencie, ktorá bola motivovaná výzvou predsedu EPP Donalda Tuska uvedenou v názve konferencie, bol prof. Dr. Steven van Hecke z Katolíckej univerzity v Leuven (Belgicko).

Hlavný referát konferencie predniesla prof. Dr. Christiane Woopen z kolínskej univerzity (Nemecko). Christiane Woopen je profesorkou etiky a teórie medicíny a výkonnou riaditeľkou CERES (Kolínske centrum pre etiku, práva, ekonomiku a sociálne vedy v zdravotníctve).

Predsedá Európskej skupine pre etiku vo vede a nových technológiách (EGE). EGE poskytuje Európskej komisii vysokokvalifikované nezávislé poradenstvo o etických aspektoch vedy a nových

technológií v súvislosti s právnymi predpismi alebo politikami EÚ. Na jar predstavila skupina EGE vyhlásenie na tému „Európska solidarita a ochrana základných práv pri pandémii COVID-19“. Nedávno v novembri EGE tiež zverejnila: „Zlepšenie pripravenosti a riadenia na pandémiu - Poučenie a ďalšie kroky“. Pozvali sme ju, aby predstavila svoje úvahy o politickom riadení nedávnej zdravotnej krízy a najmä o tom, ako sa spoločnosť a tvorcovia politik pozerajú na seniorov, zdravotnú starostlivosť o seniorov a podmienky v zariadeniach dlhodobej starostlivosti (LTCF).

Profesorka Woopen svoje vystúpenie zastrelila ako poučenie, ktoré si máme vziať zo súčasných udalostí, pokiaľ ide o práva starších osôb v časoch núdze. Pripomenula Vyhlásenie Európskej

skupiny pre etiku prírodných vied a nových technológií o európskej solidarite a ochrane základných práv počas pandémie COVID-19, vydané 2.4.2020. Je v ňom zdôraznené, že protipandemické opatrenia musia rešpektovať rovnosť všetkých ľudí a brať ohľad na tvrdší dopad opatrení na určité skupiny, napríklad seniorov. Citovala tiež novú štúdiu z Francúzska a Nemecka, že starší ľudia ochotnejšie dodržiavajú hygienické opatrenia a ženy sú viac ako muži ochotné prispôbiť svoje správanie. Poukázala na často smutný osud seniorov v domovoch sociálnej starostlivosti. Aj tí, ktorí sú doma, však niekedy zomierajú nie na koronu ani nie sú ňou nakazení, ale zomierajú, pretože koronou preťažené zdravotníctvo im nevládalo poskytnúť potrebnú starostlivosť. Ak zomierajú v nemocnici, ich príbuzní nemôžu k nim prísť.

Ako odborníčka na etiku sa profesorka Woopen ostro postavila proti tomu, aby kritériom pre uprednostnenie pacientov s COVID-19 bola očakávaná dĺžka života po vyliečení, lebo to diskvalifikuje seniorov. Namiesto toho odporúča ako kritérium pravdepodobnosť vyliečenia. V ďalšej časti svojej prednášky uviedla odporúčania Európskej komisie pre zlepšenie pripravenosti na pandémiu a jej zvládnutie, medzi nimi posilnenie multidisciplinárneho výskumu, vývoj a vyhodnotenie sociálnych opatrení na zvýšenie odolnosti voči pandémiam a poskytovanie zdravotnej starostlivosti všetkým na základe spravodlivosti a solidarity. Pritom je potrebné zabezpečiť, aby starostlivosť o staršie osoby a iné zraniteľné skupiny bola lepšie pripravená na budúce vlny tejto a iných pandémieí. Nakoniec zdôraznila potrebu rovnakého prístupu všetkých občanov EÚ k výrobkom a službám, kritickým pre zvládnutie pandémie na základe globálnej solidarity a rovnosti všetkých ľudí. Prostriedkom k tomu má byť aj podpora angažovanosti občianskej spoločnosti.

Prezentáciu prof. Dr. Woopen vysoko ocenil moderátor prof. Steven van Hecke. Podľa neho bol pozoruhodný najmä

multidisciplinárny prístup, ktorý zahŕňal zdravotné, psycho-sociálne, ako aj ekonomické a etické aspekty.

Po prezentácii prof. Woopen v rámci panelovej diskusie vystúpili podpredseda ESU Heinz Becker (Rakúsko) a Margareta Pålssonová, predsedníčka švédskej seniorskej asociácie Moderata Seniorer. Ďalší diskutujúci (z Holandska, Nemecka ...) tiež upozorňovali na problémy, ktoré COVID-19 spôsobuje v ich krajine. Všade sa objavuje potreba spolupráce a solidarity. Účastníci v diskusii pripomenuli, že predsedníčka EK Ursula von der Leyen viackrát zdôraznila, že „v Európe sa môžeme zotaviť iba spoločne“. Otázka, ktorá zaujíma mnohých občanov, je: Ako možno optimalizovať spoluprácu a ako bude môcť EÚ hrať (vedúcu) úlohu?

Odpovede na tieto otázky prezentoval Federico Reho, strategický koordinátor a výskumný pracovník Martensovho centra. Je autorom výskumnej práce na tému: „Má EÚ dostatočné zdravotnícke kompetencie na zvládnutie COVID-19?“. Vieme, že EÚ má v oblasti zdravotnej starostlivosti málo právomocí, ale vzhľadom na „budúcnosť Európy“ je určite dôležité diskutovať o očakávaniach občanov a navrhnúť odporúčania pre jednotlivé krajiny. Súčasná pandémia a potreba spolupráce zdôraznili potrebu európskej politiky v oblasti zdravia. Ursula von der Leyen sa nedávno zmienila o „Európskej únii zdravia“. Ale aj bez drastických zmien v politických zásadách alebo zmluvách môže Európa hrať v politike v oblasti zdravia posilňujúcu úlohu. Úlohu EÚ v boji proti pandémiám možno posilniť na základe súčasných zmlúv.

„Európsky parlament a Rada môžu v súlade s riadnym legislatívnym postupom prijať aj stimulačné opatrenia na riešenie bežných problémov, ako sú pandémie alebo rizikové faktory spojené s chronickými chorobami“. COVID-19 sa javí ako druh „cezhraničnej zdravotnej pohromy“, ktorú tieto ustanovenia môžu pomôcť EÚ zvládnuť. Nekoordinované „národné“ opatrenia môžu spôsobiť značné škody. Je potrebné dosiahnuť úzku koordináciu vnútroštátnych reakcií na pandémiu, ako je COVID-19, napríklad včasné obmedzenie mobility a dočasné znovuzavedenie niektorých hraničných kontrol. Je potrebná silnejšia koordinácia prostredníctvom stálej a efektívnej siete národných zdravotníckych orgánov, vedeckých aj politických, spolupracujúcich aj pri rozhodovaní.

ZÁVER KONFERENCIE

Stretnutie ukončila predsedníčka ESU An Hermans poďakovaním všetkým účastníkom. Predsedníčka ESU na záver zdôraznila: „Na základe našich poznatkov a skúseností budeme naďalej zdôrazňovať dôležitosť zapojenia starších občanov do prípravy opatrení; chceme byť súčasťou politického rozhodovacieho procesu s cieľom optimalizovať riadenie súčasnej zdravotnej krízy; ako súčasť občianskej spoločnosti sa snažíme pomáhať a podporovať našich spoluobčanov a dúfame, že túto krízu spoločne prekonáme.“

Peter Mach, Jozef Dravecký

Lidmila Němcová na regionálnej konferencii v Prahe

ETICKÝ SPÔSOB MYSLENIA A KONANIA

Bolo pre mňa veľkou ctou, že som bola pred niekoľkými rokmi zvolená za podpredsedníčku Európskej únie seniorov (ESU). V tom čase profesorka An Hermans ako nová predsedníčka ESU hľadala nové metódy efektívnejšej spolupráce. Moja nová funkcia mi dala príležitosť nadviazať konkrétne kontakty s veľmi skúsenými seniormi z iných európskych krajín, ktoré vyústili do nových výziev a najmä do definovania našich zodpovedností za celú medzigeneračnú spoločnosť.

Zastupovala som strednú generáciu seniorov žijúcich a pracujúcich počas socialistického obdobia v Českej republike, spomínajúc na slávnu Pražskú jar 1968 a Zamatovú revolúciu v roku 1989. Bolo zrejmé, že naše svedectvo, vrátane príkladov osobnej alebo rodinnej histórie, skúseností a postoja utláčaného obyvateľstva k politickej situácii v odlišnom období vývoja našej spoločnosti za socializmu, by malo byť pre európske hnutie seniorov veľmi dôležité.

Som veľmi rada, že dôležitosť etického spôsobu myslenia a konania tvorí základ našich aktivít ESU. Spoločná publikácia ESU „Môj príbeh - Naša Európa“ o dôležitosti kresťanských hodnôt pomohla starším spisovateľom prekonať životné prekážky za rôznych podmienok. Áno, dôstojnosť každého človeka, pravda, spravodlivosť, ľudská solidarita a demokracia by sa mali pestovať kedykoľvek. Táto brožúra bola dokumentom pre mladšie generácie,

ktorým sa ustanovil rámec ďalšej potrebnej medzigeneračnej spolupráce.

V tejto súvislosti sme usporiadali niekoľko pražských konferencií ESU a stretnutí prezídia a výkonného výboru ESU v rokoch 2019 a 2020. Ich rozličné témy informovali nielen o skutočnej situácii v postsocialistickom bloku, ale vytvorili základ pre plodný dialóg o kvalite života seniorov, medzigeneračnej spolupráci, vzťahu seniorov a občianskej spoločnosti atď. Podľa môjho názoru sme naše problémy spoločne zväžili a vyriešili so

srdom a myslou. Pražské konferencie nám umožnili predstaviť českú krajinu a jej obohacujúcu kultúru ako krížovku v Európe.

Platformu pre seniorov v Európskom parlamente založil Heinz Becker, zástupca rakúskych kresťanských seniorov, s cieľom pozitívne ovplyvniť rozhodovacie procesy v prospech seniorskej populácie. V Bruseli alebo v Leuvene sme mali veľa možností diskutovať o našich problémoch s členmi Európskeho parlamentu a stretnúť sa s najvyššími predstaviteľmi Európy vďaka An Hermans, Guidovi Dumonovi, Etienne Vanderroostovi a Bernhardovi Wormsovi.

Vďaka ESU sme boli tiež schopní rozvíjať bilaterálnu spoluprácu s našimi členskými organizáciami. Pokiaľ ide o naše Združenie kresťanských seniorov (SKS), oceňujem konkrétnu bilaterálnu spoluprácu s organizáciou seniorov v Poľsku. Spoločne sme iniciovali uvedenie poľského historického dokumentárneho filmu o invázii poľskej armády v rámci Varšavskej vojenskej zmluvy do Československa v roku 1968. Premiéra sa uskutočnila v poľskom kultúrnom centre v Prahe minulý rok.

Bolo mi veľkou ctou zúčastniť sa ako zástupca ESU na helsinkom kongrese Európskej ľudovej strany v roku 2018. V panelovej diskusii pod vedením pani Marianne Thyssen som hovorila o úlohe seniorov v občianskej európskej spoločnosti. Je potrebné oceniť najmä Spravodaj ESU, ktorý rediguje kolega Ulrich Winz, veľkú účasť na regionálnych konferenciách, letných akadémiách vo Viedni, spoluprácu s bieloruskými dôchodcami a ďalšie aktivity.

Sme v súčasnej búrlivej dobe na tej istej lodi. Napriek rozdielom, ktoré vyplývajú z historického vývoja, sa musíme zjednotiť v rovnakých cieľoch a hodnotách.

Lidmila Němcová,
predsedníčka SKS, podpredsedníčka ESU

POZNÁMKY O VZNIKU ESU

Prvé politické rozhodnutia v rámci ESU počas prvých dvoch legislatívnych období, keď predsedami ESU boli Stefan Knafl (1995 až 2001) a Dr. Bernhard Worms (2001 až 2013).

Po takmer päťročných diskusiách, najmä medzi belgickými, luxemburskými, rakúskymi a nemeckými seniormi, ktorých vyslali ich domovské krajiny, aby vytvorili nezávislé združenie seniorov

DISKUSIA A SCHVÁLENIE DOKUMENTU „MAGNA - CHARTA“ AKO ZÁKLADU ESU

Iniciovaní mnohými príspevkami do diskusie v prípravnej fáze, sme sa na regionálnej konferencii v Rige jednomyseľne rozhodli vypracovať politický dokument, ku ktorému sa každý, kto sa chce stať členom ESU, musí zaviazat' - „Magna - Charta“.

Prvým predsedom ESU bol v rokoch 1995 – 2001 rakúsky predstaviteľ Stefan Knafl. V rokoch 2001 – 2013 bol predsedom ESU Dr. Bernhard Worms, ktorý bol predtým predsedom Únie seniorov CDU (Nemecko). Prinášame vám jeho spomienky na vznik ESU, ktoré uverejnil v októbrovom čísle Newslettera ESU.

v rámci Európskej ľudovej strany (EPP) a so súhlasom EPP (rozhodnutie výkonného výboru), EPP rozhodla, že dňa 7. novembra 1995 v Madride bola založená Európska únia seniorov (ESU).

NAJDÔLEŽITEJŠIE ROZHODNUTIA ESU POČAS FÁZY JEHO VÝSTAVBY A ROZŠIROVANIA

Magna - Charta obsahuje vyhlásenia o tom, kto sme, čo chceme, náš záväzok ku kresťanskému pohľadu na ľudstvo vrátane záväzku k Bohu a jeho príkazom, najmä k nedotknuteľnej dôstojnosti človeka, a o našich individuálnych cieľoch v spoločenských oblastiach, ktoré sa nás obzvlášť týkajú.

Vytvoriť primeraný dôchodkový systém a zabezpečiť jeho kúpnu silu pri vyplácaní po rokoch.

Cieľom je boj proti chudobe v starobe! Sociálna politika sa musí v každom členskom štáte EÚ zamerať na vybudovanie spoľahlivého dôchodkového systému pre pracujúcich a zabezpečenie jeho kúpnej sily v neskoršom veku!

„Stvorenie je zverené tebe!“

Vedci varujú: už nie je možné strácať čas, ochrana životného prostredia je neoddeliteľnou súčasťou každej ekonomickej činnosti.

Súčasnosť nesie zodpovednosť za životnú a starostlivú budúcnosť našich detí.

Iba „sociálne trhové hospodárstvo“ zaisťuje prosperitu pre všetkých.

Mierové spolužitie medzi ľuďmi na tejto Zemi je možné len vtedy, keď všade vládne rovnaký ekonomický a spoločenský poriadok. Ak budú všetky národy rešpektovať a dodržiavať jej obsah a pravidlá, vyriešime dva najdôležitejšie hospodárske ciele na tejto zemi: nebudeme pokračovať v drancovaní prírody pri hľadaní surovín a produktov na predaj (odlesňovanie

dažďových pralesov) a budeme všetkým ponúkať produkty, ktoré sú cenovo dostupné a tiež kedykoľvek obnoviteľné.

Friedrich Schiller: „Človek je slobodný, aj keby sa narodil v reťaziach!“

Naším politickým cieľom je a zostáva: mier v slobode! Cítiť zodpovednosť ako ľudská bytosť za súkromnú a verejnú sféru si vyžaduje, aby som mohol svoj život formovať v slobode podľa svojich predstáv. Pre spoločný život platí „prikázanie lásky“, ktoré nám bolo v kresťanskom náboženstve dané ako „nové prikázanie“! Osobná zodpovednosť každého človeka sa začína a končí na hraniciach stanovených v prikázaní: „budeš milovať svojho bližného ako seba samého“.

„Vojna je pokračovaním politiky inými spôsobmi!“

Túto frázu z 19. storočia rozhodne odmietame! Pre ESU platí toto: konflikty sa musia riešiť v duchu hodnôt každého jednotlivca a nikdy sa nesmú skončiť činmi, ktoré dôsledne odmietame, pretože najmä naša generácia zažila vojnu ako proces ničenia života a civilizácie. Berieme veľmi vážne pripomienku 50 miliónov mŕtvych v dvoch svetových vojnách 20. storočia.

Zaviazali sme sa k Európskej únii, v ktorej všetky národy a krajiny, ktoré historicky považujeme za súčasť Európy, majú a udržujú si svoj konečný domov.

My, seniori v ESU, požadujeme od všetkých členských štátov, aby vytvorili spoločný poriadok, v rámci ktorého sa bude väčšinou rozhodovať o kontroverzných otázkach a ktorý sa navyše bude vo všetkých jednotlivých prípadoch cítiť viazaný na životnú úroveň, ktorá nikdy nezradí ani neopustí duchovné a kultúrne hodnoty kresťanskej Európy.

Dnes - keby nebolo pandémie - by sme oslávili 25. výročie ESU, som rád, že môžem stále pracovať v silnej ESU a vidím, že s rastúcim uznaním v rámci EPP sa prenáša naša rôznorodá práca.

To platí aj pre ďalšie veľké spoločenské skupiny, ktoré sa zaviazali starať sa o starších ľudí! Preto naša predsedníčka profesorka An Hermans správne hovorí: „Pracujeme, pretože všetko naše úsilie má jediný cieľ: pomáhať starším občanom a posilňovať ich postavenie, aby sme mohli zostať autonómni a dôstojní a spolupracovať pre seba a pre budúcnosť spoločnosti“.

Dr. Bernhard Worms, bývalý predseda ESU

LIST PREDSEDNÍČKY ESU PRI PRÍLEŽITOSTI 1. OKTÓBRA MEDZINÁRODNÉHO DŇA STARŠÍCH OSÔB

Vážení priatelia, ako Európska únia seniorov (ESU) sme opakovane vyzývali k tomu, aby naše budúce spoločnosti boli odolnejšie a spravodlivejšie a aby poskytovali európskym občanom práva a príležitosti, ktoré si zaslúžia. Táto výzva je v súčasnosti naliehavejšia ako kedykoľvek predtým. Je to o tom, v akej spoločnosti chceme žiť a ktorú chceme odovzdať našim deťom a vnukom, všetkým budúcim generáciám.

Na ceste k tejto spoločnosti chceme umiestniť štyri „smerovky“, inšpirované niekedy hrejivými, ale často aj bolestivými skúsenosťami seniorov a s nimi za posledných pár mesiacov.

1. Úcta k ľudskej dôstojnosti

Všetky politické usmernenia musia vychádzať z rešpektovania ľudskej dôstojnosti a integrity každej osoby. Je potrebné chrániť ľudské práva starších osôb; pokročilý vek by nikdy nemal byť sám osebe kritériom na vylúčenie osôb zo špecializovanej zdravotnej starostlivosti. Potreba kvalifikovaného personálu a nedostatok adekvátneho vybavenia sú znakom krízovej organizácie dlhodobej starostlivosti v ústavoch. Absolútnou prioritou je teraz zabezpečiť, aby sa táto tragédia nikdy nezopakovala. Európske krajiny musia prejsť na systémy dlhodobej starostlivosti, ktoré kladú dôraz na ľudské potreby a dôstojnosť.

2. Boj proti ageizmu

Od založenia ESU sme vyjadrili dôraznú nesúhlas s diskrimináciou ľudí na základe veku, čiže ageizmom. Každý, bez ohľadu na vek, pohlavie alebo závislosť na iných, má právo využívať základné ľudské práva, viesť dôstojný a nezávislý život a zúčastňovať sa na spoločenskom a kultúrnom živote. Boj proti diskriminácii a zneužívaniu starších osôb zahŕňa boj proti ageizmu ako štrukturálny faktor stereotypov.

DRAHÍ PRIATELIA,

tento rok 1. októbra oslavujeme po celom svete už tridsiaty krát Medzinárodný deň starších osôb. Úloha starších ľudí v našej spoločnosti sa oceňuje viac a všetci sú vyzvaní, aby sa tešili a pripravovali na spoločnosť dlhovekosti. Počas posledných desaťročí sa priemerná dĺžka života zvýšila vo všetkých európskych členských štátoch, demografické zmeny sa stali integrovaným aspektom pri tvorbe politiky, starnúca populácia sa zviditeľnila a staršie osoby hrali aktívnu úlohu vo všetkých spoločenských oblastiach, či už pokračovaním svojej kariéry, alebo ako starší odborníci či dobrovoľníci v spoločenských, kultúrnych aktivitách. Ako predsedníčka Európskej únie seniorov (ESU) mám potešenie vyjadriť angažovanosť a nádeje seniorov a vyzvať na ochranu základných európskych hodnôt ľudskej dôstojnosti, demokracie a solidarity s cieľom vytvárať blahobyt pre všetky generácie, aby nikto nebol ponechaný vyzadu.

Tento rok je oslava zatienená bezprecedentnou zdravotnou krízou,

ktorá predstavuje vážne výzvy pre spoločnosti v Európe a na celom svete. Téma 2020 je preto v súlade s týmito udalosťami: „Pandémie: Menia to, ako riešime vek a starnutie?“ Je to pozvánka na zamyslenie nad spôsobom, ako sa so staršími ľuďmi zaobchádza, ako sú vnímaní a ako sú počas nedávnej krízy zastúpení. Pandémia COVID-19, ktorá začala ako zdravotná kríza a vyvinula sa do hospodárskej a sociálnej krízy, ovplyvnila takmer všetky aspekty nášho každodenného života v Európskej únii. Veľmi skoro sa objavil jasný spoločný trend: oveľa vyššia miera infekcie a úmrtnosti u starších osôb. Najmä starší ľudia žijúci v zariadeniach dlhodobej starostlivosti a ich príbuzní prešli dramatickým procesom straty a bolesti a ohrozenia ich základných práv. Nedávny pocit úľavy spojený s postupným opätovným otvaraním ekonomík, škôl, cestovného ruchu a kultúrnych a spoločenských udalostí nemôže prekryť pokračujúci dopad pandémie. Vlády musia navyše implementovať procesy obnovy, a je potrebné si vziať ponaučenie z hľadiska reagovania na budúce výzvy.

3. Solidarita

Solidarita je jedným zo základných kameňov európskeho domu, ktorý krok za krokom stavíme. Zatiaľ čo pandémia zdôrazňovala výzvy pre systémy zdravotnej starostlivosti a starostlivosti, kríza tiež zdôrazňuje silu a dôležitosť solidarity. Videli sme vzájomnú závislosť na rôznych úrovniach politiky a cítili sme, ako sme na sebe navzájom závislí. Vzájomná podpora v susedstvách a miestnych komunitách, všetky druhy služieb, mladí ľudia poskytujúci starostlivosť a praktickú aj psychologickú podporu ... vynaliezavosť ako spájať bola pôsobivá. Zdá sa, akoby spoločenstvá potrebovali sociálnu vakcínu, ktorá sprevádza vakcínu COVID-19a ktorá má trvalý charakter. Táto solidarita je tiež pilierom spolupráce medzi členskými štátmi pri implementácii Európskej stratégie obnovy, spoločnom presadzovaní ochrany zdravia európskych občanov a zabezpečovaní udržateľnosti systémov zdravotnej starostlivosti.

4. Odolní občania zahnutí do rozhodnutí, ktoré ovplyvňujú ich život

Za veľmi krátky čas, v ktorom bolo treba prijať núdzové opatrenia, aby sa zastavilo šírenie vírusu a zabránilo sa infikovaniu ľudí, vlády a zodpovedné subjekty v zariadeniach starostlivosti si vyhradili málo času na konzultácie s poradnými orgánmi alebo na prípravnú komunikáciu s postihnutými

osobami. Subjekty s rozhodovacími právomocami však vedia, aké dôležité sú tieto procesy pre uspokojenie potrieb ľudí a udržanie ich podpory a porozumenia. Kedysi sa zdalo, že kríza COVID-19 zmenila všetkých starších ľudí na bezmocných, závislých, ignorantských občanov, bremeno pre spoločnosť. To sa nemôže opakovať. Osobitná zraniteľnosť starších osôb voči COVID-19 sa nemôže stať ospravedlnením pre rétoriku, ktorá ich bagatelizuje. Podporujeme posilnenie postavenia seniorov a vyzývame k účasti starších občanov, aby sa z nich stala aktívna súčasť spoločnosti, najmä pri rozhodovaní, ktoré ovplyvňuje ich životy.

Spoločnosť priateľská k veku umožňuje aktívnu účasť a zapojenie starších občanov.

Aj v nepredvídaných kritických časoch. ESU preto vyzýva na rozvoj udržateľných štruktúr zaručujúcich rešpektovanie ľudských práv starších osôb a otvorenosť voči ich účasti.

Európski seniori dúfajú, že sa stanú súčasťou procesu obnovy po dramatickej kríze. Budeme sa zasadzovať za Európu a za európske hodnoty ľudskej dôstojnosti, mieru, demokracie a solidarity a chrániť tieto hodnoty ako základné hodnoty pre ľudí na celom svete.

V tomto duchu budeme sláviť
Medzinárodný deň starších osôb.

An Hermans,
predsedníčka Európskej únie seniorov

LIST PREDSEDU ZKS PETRA MACHA

VÁŽENÝ PÁN MINISTER,

vážení členovia Rady vlády pre práva seniorov a prispôsobovanie verejných politík procesu starnutia populácie, na základe iniciatívy Organizácie spojených národov sa 1. októbra už tridsiaty raz bude oslavovať Medzinárodný deň starších osôb. Pri tejto príležitosti si Vám dovoľujem zaslať list An Hermans, predsedníčky Európskej únie seniorov (ESU), k tomuto dňu.

Združenie kresťanských seniorov Slovenska (ZKS), ktoré je jedným zo zakladajúcich členov ESU, sa plne stotožňuje s dlhodobými cieľmi a zásadami ESU, vyjadrenými v tomto liste, a podobne vníma aktuálne postoje súvisiace so súčasnou pandémiou, ktorá mimoriadne zasahuje práve starších ako najzraniteľnejších.

Tieto ciele a zásady majú svoj odraz a konkrétne dopady aj na Slovensku

a práve na niektoré z týchto súvislostí chceme upozorniť zodpovedné orgány a organizácie a tiež širokú verejnosť.

Predsedníčka ESU An Hermans zdôrazňuje ako základ štyri smerovky a ako prvú z nich úctu k ľudskej dôstojnosti. Spolu s ňou chceme podčiarknuť najmä jej dva rozmery. Potrebu chrániť dôstojnosť a ľudské práva starších osôb, keď pokročilý vek by nikdy nemal byť dôvodom na akúkoľvek diskrimináciu. S tým sme sa v našej krajine dosiaľ ešte v plnej miere nevysporiadali. Rovnako sa stotožňujeme s najširším rozmerom princípu dôstojnosti, ako ho uvádza predsedníčka ESU: Vo všetkých politických rozhodnutiach i v každodennom živote vychádzať z rešpektovania ľudskej dôstojnosti a integrity každej osoby.

Takto, v najširšej dimenzii, vidíme aj druhú smerovku, ktorou je boj proti ageizmu. Nejedna senior sa u nás stretol a stretáva s diskrimináciou na základe veku. Nejde nám však iba o naše práva a oprávnené záujmy, pretože „každý, bez ohľadu na vek, pohlavie alebo závislosť na iných, má právo využívať základné ľudské práva, viesť

dôstojný a nezávislý život a zúčastňovať sa na spoločenskom a kultúrnom živote.“

Čas pandémie priniesol a prináša množstvo skvelých príkladov tretej smerovky, solidarity a nezištnej pomoci seniorom ako najohrozenejšej skupiny obyvateľov. Solidaritu však nechápeme iba jednosmerné. Vyjadrujeme ju vo vzťahu k všetkým, ktorí ju potrebujú – a osobitne v podpore perspektív a najmä kvalitného vzdelania mladých, ktorí sú našou budúcnosťou.

Odolní občania zahrnutí do rozhodnutí, ktoré ovplyvňujú ich život, to je štvrtá zásada, ktorú pripomína An Hermans. Tento aspekt participácie seniorov a ich organizácií, ale aj najširšej občianskej participácie na rozhodovaní chceme obzvlášť podčiarknuť. Bez nej nemôže fungovať moderná, demokratická a pluralitná spoločnosť. Najmä v čase pandémie, ale aj pri iných príležitostiach sme boli svedkami, ako sa niekedy rozhoduje o nás bez nás. Seniori a ich organizácie sú cenným zdrojom poznatkov

a skúseností o podmienkach a potrebách života starších ľudí, majú svoj názor aj na mnohé iné otázky a každá múdra spoločnosť sa vždy radila so staršími. Chceme aktívne participovať na rozvoji našej spoločnosti a podčiarkujeme pri tom harmonický súlad dvoch navzájom prepojených princípov: aktívneho a dôstojného starnutia a súčasne medzigeneračnej a celospoločenskej spolupráce a solidarity.

V tomto duchu budeme sláviť Medzinárodný deň starších osôb, píše vo svojom liste predsedníčka Európskej únie seniorov. Dodávame: V tomto duchu a na základe týchto zásad by mal prebiehať aj každodenný život i dlhodobý rozvoj našej krajiny a v tomto smere k nemu chceme prispievať.

S úctou

Peter Mach

predseda Združenia kresťanských seniorov Slovenska
člen Rady vlády pre práva seniorov a prispôsobovanie
verejných politík procesu starnutia populácie

ODPOVEĎ MINISTRA MILANA KRAJNIAKA

VÁŽENÝ PÁN PREDSEDA,

dovoľte mi poďakovať sa za veľmi výstižný a pravdivý list pani predsedníčky Európskej únie seniorov An Hermans, s obsahom ktorého sa plne stotožňujem.

Mesiac október, ktorý sa nesie v duchu úcty k starším, je pre nás všetkých obdobím, počas ktorého si prínos našej najstaršej generácie pre štát, spoločnosť a rodinu pripomínáme azda najčastejšie. Všetci sa stávame vnímavejšími a viacej si všímame našich starších spoluobčanov, ich životné osudy a problémy a snažíme sa, každý svojím spôsobom, prispieť k zlepšeniu kvality ich života.

Ja osobne seniorom neprejavujem úctu iba v tomto jesennom období, ale počas celého roka, kedy sa svojou prácou snažím citelne zlepšovať kvalitu

a podmienky ich života. Som rád, že som dostal do rúk túto možnosť a som za ňu vďačný.

Ved' práve naši rodičia a starí rodičia sú pre nás zdrojom životnej múdrosti a tak potrebnej skúsenosti. O to viac ma mrzí, že uplynulé a s najväčšou

pravdepodobnosťou aj budúce mesiace, sú pre nás všetkých a pre seniorov obzvlášť, obrovskou a ťažkou skúškou.

Všetci sme ohrození a naši seniori bezpochyby najviac. Preto je našou povinnosťou pomáhať im a chrániť ich ako nikdy predtým.

A neostáva nám nič iné, ako veriť, že toto ťažké obdobie, v ktorom sa cítia tak zraniteľní a osamotení, sa čoskoro skončí a všetci sa tak budeme po dlhej dobe opäť cítiť bezpečne a naše osobné a sociálne kontakty sa plnohodnotne obnovia.

S úctou

Milan Krajniak

ZKS BLAHOŽELÁ K 25. VÝROČIU ESU

Vážená pani An Hermans, predsedníčka ESU,
vážený pán Guido Dumon, generálny sekretár ESU,
vážení členovia a členky prezídia ESU,
vážení a milí priatelia!

V mene Združenia kresťanských seniorov Slovenska Vám posielam srdečné blahoželanie k 25. výročiu založenia Európskej únie seniorov. Vysoko si vážime činnosť ESU, ktorá už celé štvrtstoročie jednoznačne potvrdzuje, že stojí v prvej línii úsilia o presadenie spoločných európskych hodnôt na kresťanských, humanistických a demokratických základoch, ktoré nás všetkých spájajú. ESU je pre nás príkladom spolupráce a sme radi, že sa aj naše združenie môže do tejto spolupráce zapájať, inšpirovaní odkazom zakladateľov Európskej únie a Európskej únie seniorov, podporovaní našim spojenectvom a spolupracou spriatelenej organizácií z celého kontinentu.

Sme hrdí na to, že do tohto spoločného diela sme vložili a vkladáme aj svoj príspevok. Združenie kresťanských seniorov

Slovenska vzniklo tiež pred 25 rokmi, niekoľko mesiacov skôr ako ESU.

Náš zakladateľ a prvý predseda Ján Benček bol jedným z prvých viceprezidentov ESU. Tieto skutočnosti sú pre nás poctou aj záväzkom, aby sme v našich spoločných aktivitách nepoľavili. Dokázali sme to úspešným organizovaním regionálnej konferencie ESU koncom roku 2019 v Bratislave a chceme to potvrdzovať aj naďalej. Pandémia znemožnila plánované podoby osláv štvrtstoročného jubilea našej organizácie aj ESU. A hoci tieto náročné časy zvlášť dopadajú na seniorov, veríme, že zvládneme túto situáciu a prekonáme všetky prekážky, najmä vo vzájomných kontaktoch a v komunikácii. Do

nového štvrtstoročia našich organizácií vstupujeme v zložitom období, ale s pevným odhodlaním a nádejou na lepšie časy. Veľkou oporou v tom je práve pevné zakotvenie a vzájomná spolupráca v Európskej únii seniorov. Spoločne s dôverou kráčajme v ústrety novým výzvam.

Všetko najlepšie k výročiu.

Srdečne

Peter Mach

Predseda Združenia kresťanských seniorov Slovenska

ČO PRE MŇA ZNAMENÁ ESU

Európska únia seniorov (ESU) pre mňa znamená možnosť získať informáciu o postavení seniorov a práci seniorských organizácií v Európe a výzvu prezentovať Európe naše skúsenosti a schopnosti.

Vlani som mal príležitosť byť pri tom, keď sa nám v ZKS podarilo obe tieto veci prepojiť. Po výše ročnom úsilí, v ktorom sa okrem iných intenzívne angažoval dnes už nebohý Ondrej Tunega, sa

nám podarilo získať poverenie ESU na usporiadanie regionálnej konferencie v Bratislave.

Regionálna konferencia ESU „30 rokov slobody očami seniorov“, ktorá sa konala 6.-7.11.2019 v Bratislave ponúkla excelentných rečníkov a ukázala perfektné organizačné schopnosti. Zahraniční účastníci dodnes v vďaku a uznaním spomínajú na naše

podujatie. Na druhej strane fundované vystúpenia vedúcich predstaviteľov ESU a seniorských organizácií z Česka, Rakúska, Poľska, Maďarska a Nemecka nám poskytli plastický obraz aktuálnej situácie v najbližších krajinách.

Úspech tejto konferencie vnímam ako záväzok do budúcnosti: udržať a prehĺbiť naše kontakty, využiť získané poznatky v prospech našich seniorov a začať uvažovať o ďalšej regionálnej konferencii.

Peter Mach,

predseda ZKS, člen výkonného výboru ESU

VÝZNAM STRETNUTÍ SO ZÁSTUPCAMI ESU

Mojim prvým osobným kontaktom s ESU bola účasť na 9. kongrese ESU v belgickom meste Leuven, ktorý sa konal 4.-5.11.2016. Združenie kresťanských seniorov Slovenska na tomto kongrese zastupovalo päť delegátov s hlasovacím právom. Našu delegáciu viedol Jozef Mikloško, vtedajší predseda ZKS. Diskusné príspevky zúčastnených delegátov vrátane prezidentky ESU An Hermans boli veľmi zaujímavé a podnetné. Pre našu delegáciu boli dôležité aj voľby, lebo Jozef Mikloško kandidoval za jedného z podpredsedov ESU. Žiaľ, nepodarilo sa nám získať pre neho dostatočnú podporu, a tak nebol zvolený.

O tri roky som mala možnosť zúčastniť sa v bulharskom meste Sandanski na jubilejnom 10.

kongrese ESU, ktorý sa konal 27.-29.9.2019. Na kongrese naše združenie zastupovala opäť päťčlenná delegácia. Kongres zvolil na najbližšie trojročné obdobie za prezidentku ESU opäť An Hermans. Kongres sa konal v horskom hoteli Pirin a organizátori pre nás pripravili aj zaujímavý folklórny večer. A keďže sme sa vracali domov v nedeľu, využili sme aj možnosť zúčastniť sa na omši v katedrále sv. Jozefa v Sofii.

Účasťou na kongresoch som získala prehľad ako sa darí seniorom v susedných štátoch aj v iných štátoch Európy a o ich životných podmienkach. Ako jeden z ďalších prínosov vidím vzájomné zdieľanie skúseností v práci so seniormi, najmä v rozhovoroch so zástupcami z Českej republiky, pretože

nám nebráni jazyková bariéra a v podmienkach našich seniorov je veľa podobného.

Na stretnutiach ESU som získala množstvo kontaktov s účastníkmi z partnerských organizácií, ale i s najvyššími predstaviteľmi ESU. Som preto vďačná za možnosť byť účastníčkou zasadania ESU a verím, že sú prínosom pre všetkých zúčastnených.

Marta Gregušová,
Podpredsedníčka ZKS,
Predsedníčka ÚC 3 Trenčín

EURÓPA, JEJ KREŠŤANSKÉ KORENE A SENIORI

Úvodná historka, ktorá podčiarkuje kresťanské korene Európy, je málo známa, V. Messori publikoval 14.7.2003 v Corriere della Serra článok o zástave Európskej únie:

V Ríme na námestí Mignanelli stojí socha Nepoškvrneného počatia Panny Márie s 12-timi hviezdami na hlave, celkove je sôch a obrazov Nepoškvrneného počatia v Ríme tridsaťdeväť. V 12. kapitole Zjavenia sv. Jána, v Apokalypse sa hovorí o „žene odetej slnkom, pod jej nohami je mesiac a na jej hlave je veniec z dvanástich hviezd.“ Dvanásťka je symbolom plnosti – dvanásť bolo Jakobových synov, kmeňov Izraela, apoštolov. Mária je spojnicou medzi Starým a Novým zákonom, je uctievaná ako Kráľovná Európy. RE vyhlásila v roku 1949 konkurz na zástavu Európy. V súťaži sa zúčastnil aj katolík Arsene Heitz, ktorý mal zázračnú medailu zo zjavení Matky Božej v Paríži na Ulici Ruy du Bac sestre Kataríny Laboure v roku 1830. Heitz dal svoj návrh, modrú zástavu s kruhom dvanástich bielych hviezd komisii, jej predsedom bol Belgičan

židovského náboženstva. Komisia nevedela o pôvode návrhu, v roku 1955 vybrala za víťaza Heitzov návrh, možno aj preto, že modrá a biela boli farbami nového štátu Izrael. Slávnostné uvedenie európskej zástavy s mariánskym symbolom bolo 8. decembra 1955, na sviatok Nepoškvrneného počatia Panny Márie. Je to pojem, ktorý prvýkrát zaznel v Lurdoch, keď sa zjavenie predstavilo Bernadete: „Som nepoškvrnené počatie.“ Dátum vybrali náhodne, pre zaneprázdnenosť hláv štátov, ktorí po iné dni nemali čas.

V roku 1952 z iniciatívy R. Schumana sa podpísala zmluva medzi Francúzskom, Nemeckom, Talianskom a štátmi Beneluxu o vytvorení Európskeho spoločenstva. 25.3.1957 bola v Ríme podpísaná zmluva o EHS so sídlom v Bruseli. Začal sa proces európskej integrácie, ktorého

zakladatelia boli De Gasperi, Adenauer, Schuman a Monet.

Po dlhých prípravách sa aj Slovensko stalo od 1.5.2004 členskou krajinou EÚ. K nášmu prijatiu do NATO (2002) a do EÚ prispeli aj udalosti z 11.9.2001, ktoré zblížili Západ a Východ, najmä v boji proti terorizmu.

ZJEDNOTENÍ V ROZMANITOSTI

29.10.2004 bolo na rímskom Kapitole 25 reprezentantov 450 miliónov občanov Európy. Bol som pri tom, podpís Ústavnej zmluvy sa uskutočnil pod sochou pápeža Inocenta X. Liberáli a sociálni demokrati presadili vypustenie zmienky o kresťanských koreňoch Európy. Ostatní, aj Slováci, ustúpili. Patróni Európy – svätý Benedikt, Cyril a Metod, Brigita Švédska, Katarína Sienska a Edith Stein musia ešte „pracovať“, aby Európa uznala svoje kresťanské korene.

Pod heslom „Zjednotení v rozmanitosti“ sme svedkami reunifikácie Európy. Sme rozmanití,

Robert Schuman

ale k skutočnému zjednoteniu máme stále ďaleko. Prišla globalizácia, 11. september, euro, imigrácia, finančná kríza, priemyselná revolúcia Číny, terorizmus, vojna v Afganistane, Iraku, Sýrii, epidémia Covid-19. Ľuďom sa nepáči centralizmus Bruselu, byrokracia a predpisy, brzdiace národné iniciatívy. Európsky sociálny systém vyprodukoval 20 mil. nezamestnaných, Európa vymiera, má nízky rast populácie, ale bráni sa imigrácii, ktorá prináša problémy, ale aj vykonanie prác, ktoré v bohatých krajinách nemá kto urobiť.

V Európskej komisii pracuje asi 20 tisíc

úradníkov. V Európskej rade je asi 150 pracovných komisií a 120 podskupín, v centrále NATO je ich tiež asi 400.

Plénum Európskeho parlamentu zasadá najmä v Štrasburgu, poslanci a úradníci tam cestujú, autá prenášajú tony papierov, ktoré sa ťažko stačia prečítať. Brusel je multikultúrny, multinacionálny a multireligiózny, kresťanské korene Európy neuznáva, aj keď Európa iné nemá. V úradníckej štvrti Bruselu som kostol nevidel, keď som išiel okolo veľkej mešity, bola plná ľudí.

EÚ je najväčším mnohonárodným trhom na svete, euro je najsilnejšou menou, štáty EÚ produkujú 20%

HDP sveta. Diskusie o kresťanských koreňoch Európy stále ukazujú na veľké rozdiely v myslení štátnikov, najmä ľavičiarov, ktorí majú v Európe dnes silné slovo. Treba zdôrazniť, že Európa má historicky kresťanské korene, neurčujú ju hranice, ale systém hodnôt, založený na Bohu a morálke.

ZKS JE ZAKLADAJÚCIM ČLENOM ESU

V Bruseli má svoju centrálu aj Európska únia seniorov – ESU, ktorej riadnym členom je aj ZKS. Táto druhá najväčšia organizácia seniorov na Slovensku, ktorá oslávila tohto roku 25. výročie jestvovania, je dokonca o pár mesiacov staršia ako ESU.

V ESU sú zástupcovia tých seniorských organizácií, ktorých materské strany sú členmi Európskej ľudovej strany (EPP). ESU združuje 40 členských organizácií z 27 krajín s viac než miliónom členov. ZKS má zastúpenie v jej Výkonnom výbore, zúčastňuje sa na jej európskych akciách, na jej kongresoch, regionálnych konferenciách, seminároch a zasadaniach, aj na každoročnej Letnej akadémii seniorov ESU vo Viedni.

ZKS zorganizovalo úspešnú regionálnu konferenciu ESU v Bratislave. Uskutočnila sa 6.-8. novembra

Európsky parlament

2019 pod záštitou premiéra SR, MPSVR a poslancov EP. Zúčastnili sa ho delegáti z centrálneho orgánu ESU, ale aj z Rakúska, Nemecka a krajín V4. Mala názov „30 rokov slobody z pohľadu seniorov“ – veď v novembri 2019 Slovensko oslávilo 30. výročie Nežnej revolúcie. Bol to náš historický okamih, keď po 40 rokoch, nastala zmena, ktorá priniesla krajinám strednej a východnej Európy slobodu, pluralitnú demokraciu, trhové ekonomiku a snahu o dodržiavanie ľudských práv. Občanom poskytla nové príležitosti a výzvy, aj nové problémy a ťažkosti, ale o tom táto úvaha nebude.

NOVÉ TECHNOLOGIE A ETICKÉ ASPEKTY

V západoeurópskych ekonomikách každé tretie euro v spotrebe pochádza od seniorov. Tieto výdavky sa odhadujú na 3,7 bilióna eur a do roku 2025 by mali vzrásť až na 5,7 bilióna eur, čo je obrovský trhový potenciál pre celú EÚ. Najväčší rast sa očakáva v produktoch a službách pre seniorov zameraných na sféru zdravia a sociálnych služieb, voľného času a vzdelávania, s výrazným využitím moderných technológií od digitalizácie po robotiku.

Tento trend je nezadržateľný a prichádza aj k nám, veď Slovensko patrí medzi najrýchlejšie starnúce krajiny kontinentu. Ak má nie zanedbateľná časť staršej populácie problémy s osvojením moderných informačných a komunikačných technológií, je úlohou štátu zlepšiť túto situáciu. Ak služby pre seniorov nie sú vzhľadom na výšku dôchodkov pre poskytovateľov komerčne zaujímavé, aj tu by mohol štát vytvoriť lepšie podmienky.

Treba sa všetkým, aj seniorom, viac pripravovať na etické a spoločenské aspekty nových technológií. Súčasná spoločnosť nie je priaznivo naklonená seniorom. Je to paradox, najmä

Kongres ESU, Sandanski

Regionálna konferencia ESU v Bratislave

kvôli prehlbujúcej sa demografickej kríze. Seniorom však nejde len o materiálne a finančné zabezpečenie. Za najdôležitejšiu pokladáme pomoc pri dôstojnom prežití staroby, k čomu prispieva najmä duchovná orientácia. Dôležitá je pomoc seniorov pri výchove detí a mládeže, najmä vlastných vnukov a vnučiek, keď ich rodičia nevedia, nechcú alebo nemôžu sa deťom dostatočne venovať.

Seniori boli, sú a budú najzraniteľnejšou časťou obyvateľstva. Ich vylúčenie na okraj spoločnosti je skutočnosťou, snáď viac na Západe ako u nás, kde mnohí žijú vo

viacgeneračných rodinách a kde sa viac rodia deti, najmä v kresťanských rodinách.

V roku 2020 sa činnosť ZKS aj ESU utlmila kvôli epidémii Covid-19. Aj keď sa uskutočnili niektoré on-line diskusie, väčšina našich seniorov nemá prístup k týmto možnostiam. Napriek tomu ZKS sa snaží aktivizovať svoju činnosť, o čom svedčí aj toto číslo Generácií.

Veríme, že rok 2021 prinesie bohatší a plnší život ZKS a aj ESU.

JOZEF MIKLOŠKO, čestný predseda ZKS

MIESTA STRETNUTÍ S PRIATEĽMI Z ESU

Európska únia seniorov ako vôbec najväčšia politická medzinárodná organizácia staršej generácie za štvrtstoročie svojej činnosti má za sebou už nepreberný počet aktivít. A popri množstve informácií a inšpirácií, o čom som písal v predchádzajúcom vydaní Generácií, zapojenie do jej práce prináša aj možnosť stretávať priateľov na veľmi zaujímavých miestach.

Bolo to pred šiestimi rokmi, presne 22. novembra. V ten deň má meniny Cecília – a svätá Cecília je patrónkou hudobníkov a spevákov. Je už tradíciou, že pri tejto príležitosti sa v Katedrále svätého Víta odohrá slávnostná omša, ktorá je naozaj mimoriadna. Jednak svojou hudobnou časťou a tiež tým, že ju popri pražskom arcibiskupovi, kardinálovi Dominikovi Dukovi koncelebruje významný zahraničný kardinál. Teraz to bola naozaj známa postava, kardinál Joachim Meissner, emeritný arcibiskup nemeckého Kolína nad Rýnom.

Bol to skutočne veľký zážitok duchovný i kultúrny a tiež pre našu seniorskú komunitu. Zaznela viac než dvestoročná Missa elegans in D od českého skladateľa Jana Evangelistu Antonína Koželuha, pri jej interpretácii sa spojili chrámové zbory celej pražskej arcidiecézy so špičkovými svetskými speváckymi zbormi a hudobníkmi a prevedenie bola doslova monumentálne. Kardinál Duka a ešte viac kardinál Meissner sa ukázali ako rečníci, akých v bežnom verejnom priestore sotva nájdeme. A kardinál Duka

Najčerstvejšie mám v pamäti zasadnutie výkonného výboru Európskej únie seniorov začiatkom marca tohto roku v Prahe, ktoré sa stalo celkom nečakane jediným podujatím ESU v tomto roku, kedy sa členovia tejto organizácie mohli stretnúť osobne.

Do Prahy sme prišli v deň začiatku, 5. marca, to sa už vedelo, že u našich susedov sa vyskytli prvé prípady Covid-19. Nebolo to však také hrozivé, aby sme sa zriekli príležitosti opäť sa zúčastniť podnetných diskusií a výmeny informácií a početných kontaktov s priateľmi z celej Európy. O deň neskôr však prišla správa, že korona sa objavila aj na Slovensku. Stačil jeden deň a množstvo užitočných aj príjemných stretnutí by sa neuskutočnilo ...

SVÄTÁ CECÍLIA JE PATRÓNKOU HUDBY

Česká republika a jej hlavné mesto – to je krajina a metropola nám zemepisne, historicky aj kultúrne najbližšia. V Prahe, ktorá je právom označovaná

za jedno z najkrajších miest kontinentu i sveta, toho možno vidieť naozaj veľa. Z viacerých podujatí ESU, ktoré sa tu zásluhou našich veľmi iniciatívnych českých priateľov uskutočnili, na mňa hádam najhlbší dojem zanechali jedinečné chvíle v Katedrále svätého Víta.

požehnal základný kameň budúceho mierového pamätníku v Osvienčime, ktorý z tohto mesta priniesol náš priateľ, predseda poľských kresťanských seniorov Janusz Marszalek.

LEUVEN A SANDANSKI

V tom istom roku prebehol kongres Európskej únie seniorov v belgickom meste Leuven, známom najmä svojou celosvetovo uznávanou Katolíckou univerzitou. Jej profesorkou bola v čase svojej aktívnej akademickej dráhy súčasná prezidentka ESU An Hermans. Bol to kongres s dosiaľ najpočetnejším zastúpením našej organizácie, keď delegácia ZKS mala až sedem členov.

Leuven je skvelým príkladom spojenia histórie a mladosti. Pamiatky si tu veľmi vážia a starajú sa o ne, námestie s gotickou radnicou a katedrálou je veľkolepé a pôsobivé. Popri množstve prívlastkov však vždy vystúpi do popredia univerzita. Je vôbec najstaršou katolíckou Alma Mater na svete, založená už v roku 1425. Patrí celosvetovo k najznámejším univerzitám a v rámci Európy ju radia k tým, ktoré sú hneď za legendárnymi menami Oxford a Cambridge. Vzdeláva sa na nej do šesťdesiat tisíc študentov viac než 150 národností a počas semestrov sa stotisícové mesto nielen poriadne rozrastie, ale aj výrazne omladne.

O tri roky neskôr prišla na kongres do bulharského mesta Sandanski päťčlenná delegácia ZKS. Na krajnom juhozápade krajiny, naďaleko hraníc s Gréckom toto okresné mesto so 40 tisícmi obyvateľov leží na okraji pohoria Pirin. Ide o veľmi vyhľadávané kúpele, jedny z najvýznamnejších v krajine a s bohatou tradíciou. S istou dávkou nadsadenia je to kombinácia Piešťan a Štrbského Plesa. Ide totiž o termálne a minerálne pramene a ich využitie pre liečebné, preventívne a relaxačné procedúry – ale tiež o klimatické kúpele, prospešné dobrým vzduchom predhoria Pirinu a južanskej klímy.

Srdcom mesta a kúpeľov je promenáda, pripomínajúca talianske letoviská. Pešia zóna, lemovaná množstvom obchodíkov, reštaurácií a kaviarní bola plná ľudí aj na konci septembra. A na nej sme mohli obdivovať objavené časti antických stavieb a tiež ranokresťanského chrámu z približne piateho storočia.

Toto mesto a región majú veľkú históriu vo

väzbe na staroveké Grécko a tiež legendárnych Trákov, ktorých dejiny prvý raz spomínajú pred štyrmi tisícami rokov a Hérodotos o nich hovorí ako v tom čase najpočetnejšom národe popri Indoch. Tu v údolí rieky Struma sa podľa niektorých zdrojov narodil aj slávny vodca povstania otrokov Spartakus. Mesto má meno po inom hrdinovi, ktorý patrí Bulharom aj Makedóncom: Jane Sandanski na prelome 19. a 20. storočia bojoval proti tureckej nadvláde. V údolí rieky Struma leží tiež Meľnik, najmenšie a podľa mnohých najmalebnejšie mesto Bulharska, preslávené svojím vínom.

Samozrejme sme ho ochutnali. Záverečný deň pobytu na Balkáne sme strávili v hlavnom bulharskom meste Sofii a snažili sa čo najviac vidieť z jej minulosti i súčasnosti. Účasť na aktivitách ESU prináša množstvo stretnutí a poznatkov, ktoré nám pomáhajú pri práci v seniorskej komunite a mnohostranne obohacujú každého z nás.

Miloš Nemeček
Foto: Peter Mach, archív

SENIORI AKO SVEDKOVIA VIERY

Na regionálnej konferencii Európskej únie seniorov začiatkom novembra 2019 v Bratislave prehovoril tiež pomocný biskup a generálny vikár Bratislavskej arcidiecézy Jozef Halško. Jeho vystúpenie sme dosiaľ nepublikovali, robíme tak pri tejto príležitosti.

Dovoľte mi srdečne poďakovať za toto veľmi inšpiratívne pozvanie, pretože je mi cťou a radosťou, že sa môžeme stretnúť a že môžem niečo povedať nielen z toho čo si človek prečíta, naštuduje alebo sa dozvie, ale aj z vlastnej osobnej skúsenosti, lebo témou nášho dnešného stretnutia je - seniori ako svedkovia viery.

Senior je človek, ktorý presiahol určitú vekovú hranicu. Debatoje sa o tom, že ktorá je tá veková hranica, po ktorej už človek môže byť počítaný a zaradený medzi seniorov. Seniori majú niečo, čo nemá nikto iný, nemôžu mať, pretože na to, aby to človek mal, musí odžiť určitý čas na tejto zemi, v tejto

spoločnosti, v tomto konkrétnom kultúrnom, politickom a duchovnom kontexte. Bohatstvo, ktoré má senior, je možné vyjadriť jediným slovom, a to je skúsenosť - životná skúsenosť. Nie je to len o tom, že niekto niečo prežije, nie je to len o tom, že človek sa narodí v určitom roku. Je to aj o tom, že nevyhnutne, keď človek dosiahne určitý vek, je konfrontovaný s udalosťami, voči ktorým musí zaujať stanovisko, musí reagovať nejakým spôsobom, musí zdieľať túto situáciu so svojim užším alebo širším prostredím, situácia, do ktorej sme postavení, šachovnica, na ktorú nás Pán Boh postavil, aby sme tu odohrali svoju životnú partiu. Je to aj o tom, že nás to nejakým spôsobom

odhaľuje, že nás nejakým vnútorným spôsobom usvedčuje a testuje. Jednoducho povedané angažovaný veriaci senior nemôže prechádzať životom v nejakej izolácii, ako keby v nejakom skleníku, ktorý sa ho netýka, v sklenenom tuneli. Skúsenosť ako bohatstvo seniora je predovšetkým niečo, čo má svoje súvislosti s tou duchovnou vertikálou - to znamená ja a Boh, má to nejaké súvislosti aj s horizontálou - to som ja a moje vzťahy, ľudia vedľa mňa, spoločnosť a spoločenstvo, v ktorom sa pohybujem. Napokon tá skúsenosť v človeku je aj niečím, čo charakterizuje a vyjadruje jeho vzťah k sebe samému. Teda je to bod, kde sa horizontála a vertikála tajomným spôsobom pretínajú.

BOŽIA PRÍTOMNOSŤ V NAŠOM ŽIVOTE

Začal by som vertikálou. My sme na našich stretnutiach v šaštínskej bazilike

mnohokrát z rôznych hľadísk hovorili na tú istú tému – na tému živej, účinnej, intenzívnej Božej prítomnosti v našom živote. V tomto zmysle bohatstvo skúseností je bohatstvom skúsenosti s Božím pôsobením v našom živote. Rád by som zdôraznil, že aj keď sa nám to niekedy podsúva, ale to, že sme veriaci, to, že prežívame Božiu prítomnosť, to, že sa chápeme ako konkrétni neopakovateľní ľudia s individuálnou a neopakovateľnou totožnosťou pred Bohom, teda že veríme, že sa modlíme, že sme v kontakte s Bohom, s živým, osloviteľným a oslovujúcim Bohom, nie je výsledkom čisto len nejakej kultúrnej zotrvačnosti. Keďže žijeme v kresťanskej krajine, keďže sme sa narodili v kresťanskej rodine, keďže sme dostali kresťanskú výchovu, keďže sme dostali možnosť žiť v kresťanskom spoločenstve, tak sme kresťania.

Nie pretože vy by ste mohli, aj ja by som mohol zo svojho bezprostredného okolia menovať a prezentovať konkrétne prípady ľudí, ktorí všetkým týmto prešli, dokonca sú to birmovanci, ktorí pred niekoľkými mesiacmi alebo rokmi prijali sviatosť birmovania a povedali Amen tomu pomazaniu. Keď som bol na jednom hudobnom festivale na Pohode, niekoľkí z týchto ateizovaných birmovancov sa mi prihlásili, prišli povedať „som birmovanec, chodil som na náboženstvo, ale chcem vám povedať, že už nie som veriaci“. Z toho chcem vyvodiť záver a keď to hovorím tak sa až chvejem, pretože to nie je nejaké čisté akademické konštatovanie. To, že nás fascinuje Božia prítomnosť, to, že evanjelium pokladáme za akýsi návod na použitie života - aj života seniora, to, že všetky testy, cez ktoré prechádzame počas nášho života prežívame vo vedomí zodpovednosti pred Božou tvárou, je výsledok aktuálneho Božieho pôsobenia v nás. Nemáme pochybnosti o tom, že naše vypnuté mobilné telefóny sú spojené s operátorom, že signál jestvuje medzi našim telefónom a operátorom, že keď

skončí tento blok prednášok budeme si môcť pozrieť, či nám niekto volal alebo či nám niekto poslal esemesku, lebo je tu živý kontakt. V podobnom zmysle slova je naše srdce, srdce pokrsteného birmovaného, zo sviatostí čerpajúceho človeka, online s Bohom, v živej komunikácii s Bohom. Toto nie je len príklad pre tínedžerov, ale aj pre seniorov, pretože senior je v Božích očiach vzácny, senior je ten, ktorý prešiel nejaký úsek cesty a ten úsek cesty prešiel vo vernosti tomu, čomu uveril a tomu čo vyznal. Takže tá skúsenosť so živou Božou prítomnosťou je skúsenosť, ktorú prežívame práve tu a teraz, za týchto okolností, pretože stretnutie seniorov, ktorí si hovoria že sú kresťania, kresťania od slova Kristus, Kristus od vedomia a vyznania Ježišovej účinnej, živej, oživujúcej, mobilizujúcej prítomnosti, to, že ste tu ako angažovaní, pre niečo zapálení,

k niečomu smerujúci seniori, je výsledok aktívneho Božieho pôsobenia.

SKÚSENOSTI A DIALÓG GENERÁCIÍ

V logike kríža sa o tú duchovnú vertikálu môjho vzťahu s Bohom celkom prirodzene opiera tá horizontála. Ja senior a moje okolité prostredie – buď sú to tiež seniori, ale vy viete aj čo je to komunikovať s vašimi deťmi a vnukmi, vy viete, že mladí ľudia ako špongia nasávajú všetko to, čo im moderná spoločnosť ponúka, pretože sú to otvorení mladí ľudia. Cez túto skúsenosť sme všetci prešli - boli sme teenageri, potom juniori, teraz sme seniori. Pamätám sa na trpezlivosť, empatiu, chápacosť, ale aj veľkú výchovnú naliehavosť mojich starých rodičov aj rodičov, ktorí povedali - na toto pozor alebo týmto smerom dobre. Ak niekto počestne zostarol v tom najlepšom, najvznešenejšom, najduchovnejšom

Mons. prof. ThDr. Jozef Hal'ko, PhD. (*10.5.1964)

je pomocný biskup a generálny vikár Bratislavskej arcidiecézy, titulárny biskup biskupstva Serra a profesor cirkevných dejín na Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulte UK v Bratislave. V rámci Konferencie biskupov Slovenska je predsedom Rady pre Slovákov v zahraničí a Rady pre migrantov a utečencov. Posledné roky pravidelne predsedal liturgii počas púte ZKS v Šaštíne.

zmysle slova a povie niečo o jednu alebo dve generácie mladšiemu človeku, dnes sami dobre viete, že generačný rozdiel je oveľa väčší ako kedysi. Informačné technológie, aj sociálne siete úžasne urýchľujú tie nožnice, ktoré sa otvárajú medzi jednotlivými generáciami. Ak skúsenosťou zaštitený človek povie nejakú kritiku, nejaké usmernenie, nejaký názor, už ten vek, už tá skúsenosť je argument. Niekedy to dokonca zvyknú starí rodičia aj rodičia povedať „Viem o čom hovorím, ver mi, že viem z čoho čerpám, ver mi, že hovorím zo skúsenosti.“ A je to tak krásne a odzbrojujúce. Niekedy sa mladý človek pätí, pretože najmä v puberte nechce celkom priznať, že by mohol niekto iný mať pravdu ako on, ktorý práve porozumel všetkému, čo sa na svete deje, ale v kútiku srdca tú múdrosť seniora, starého rodiča prijíma, lebo je to už povedané so skúsenosťou, láskou, trpezlivosťou a empatiou.

Samozrejme, milí seniori, toto nie je len skúsenosť, ktorá sa zdieľa alebo ako by povedali naši mladí bratia „sharuje“ do nášho bezprostredného rodinného prostredia, ale je to aj svedectvo pre široké prostredie. Istý mladý kaplán keď sa ho pýtali, možno že to je vymyslený príbeh, hovoril „Viete, ja mám v kostole len babky“. Jeden skúsený kňaz, postarší si ho zavolať nabok a hovorí „Pán kolega, milý spolubrat, keby si v kostole tie babky nemal, nemáš tam nikoho, oni sú tie, ktoré vytrvali, oni sú tie, ktoré tam každý deň prídu a sa modlia deň čo deň“. Takže seniori - niekedy mladým pripadajú, že sú už takí monotónni, pretože nepotrebujú vonkajškovými prejavmi kompenzovať plytkosť obsahu, pretože pochopili hĺbku obsahu, hĺbku modlitby, hĺbku prežívania Božej prítomnosti. Je to navonok monotónne, ale vo vnútri hlboké. Teda nie babky, ale staré, vznešené, krásne ženy, ktoré venujú časť života farnosti alebo inému spoločenstvu. V našom konkrétnom kontexte sme ľudia, ktorí sme prežili ako generácia veľké

spoločenské zlomy. Asi môžem povedať, že nie je medzi nami nikto, kto by nebol prežil rok 1989, kto by nemal skúsenosť s režimom pred rokom 1989. To je veľká vec, pretože ten režim bol ateizačný, ten režim tlačil na to, aby sa človek zbavil Boha, dokonca aj oficiálne sa ho zriekol, a to sú tie situácie, keď sa testuje hĺbka tej duchovnej vertikály „ja a Boh“ aj v situácii, keď som za svoju vieru prenasledovaný, šikanovaný a vysmievaný. V tomto meste, aj v tejto krajine sú aj teraz školy, v ktorých sú veriace deti najmä ak sú to školy štátne, za svoju vieru vysmievané od vlastných spolužiakov, ako keby sa niečo tiež posunulo. Ale pokiaľ ide o seniora, ktorý zažil komunizmus, ktorý zažil režim

pred rokom 1989 a ustál si vtedy svoju vieru a v 89- tom mohol zažiť slobodu, ten úžasný pocit z otvorenia železnej opony, je to tiež o určitej vnútornej stálosti.

ŽIJEME V TEKUTEJ DOBE

Žijeme dobu, ktorá sa volá tekutá doba. Tekuté je niečo prispôsobivé. Medzi mladými existuje prúd EMO - poddaj sa svojim pocitom, poddaj sa svojim emóciám, to čo práve cítiš, to čo práve vnímaš, poddaj sa tomu, vydaj sa tomu. Veľmi nebezpečný smer, kde mladí strácajú chrbtovú kosť a sú ako keby vydaní napospas situácii, do ktorej sa práve dostanú. Starý otec, stará mama alebo verejne činný aktívny senior, ktorý kráča svojim životom so vzpriamenou chrbticou, môže byť veľkou inšpiráciou preto, že sú hodnoty, sú východiská, štartovacie čiary, ktoré sú jednoducho

nemenné, o ktorých sa nediskutuje, sú to duchovné konštanty, duchovné axiomy, duchovné oporné body. Čím je pevnejšia tá duchovná vertikála skúsenosti s Bohom, tým je pevnejšia duchovná horizontála našich vzťahov s našim okolím a tým je pevnejšie potom aj to naše vnútorné prežívanie skúsenosti nás so sebou samými. Samozrejme, že sme ľudia omylní, ale jedna vec je sa šmyknúť, spadnúť a okamžite vstať a druhá vec je spadnúť a zotrvať v tom úpadku. Dokonca duchovní otcovia hovoria, že vlastne celý náš život je takou sínusoidou, raz sme hore, raz sme dole, raz sa cítime byť úplne pri zemi, potom sa cítime byť silní, ale ten výkyv medzi týmito polohami práve tou skúsenosťou, práve tým dlhodobým tréningom pevných postojov sa zužuje a napokon je to priamka ,ktorá stúpa aj preto, že každé povstanie z pádu, povstanie z pošmyknutia, práve preto, že je to aj veľký úkon pokory. Ideme do vyššej úrovne z akej sme padali a je to v konečnom dôsledku čosi veľmi očistné, čosi veľmi posväcujúce a vnútorne upevňujúce.

Chcem uzavrieť naše dnešné stretnutie konštatovaním: ste mladí, keď vám ide o niečo, keď ste sa vybrali z nejakej vzdialenosti, keď ste prekonalí vzdialenosť preto, aby ste sa stretli, zdieľali, aby ste hovorili, pýtali sa, komunikovali - je to mladosť ducha napriek číslam v občianskom preukaze.

Johann Wolfgang Goethe v tejto súvislosti hovorí „Je šťastím spoznať v mladosti prednosti staroby a takým istým šťastím je v starobe udržať si prednosti mladosti.“

Napokon uzavriem opäť Senecovym výrokom: „Staroba je ako konto v banke - vyberieš len to, čo predtým vložíš.“

(Medzititulky redakcia)

KLUB ZKS NOVÁ DEDINA: OBZRETIE ZA ROKOM 2020

Obzerajúc sa za takmer prežitým rokom 2020 treba povedať, že bol mimoriadny. Zažívame pandémiu novej choroby. Tento druh sme ani my starší nezažili. Pandémia nás uzatvára do domáceho prostredia, izoluje od komunitnej spoločnosti, obmedzuje v pohybe, zasahuje do každej oblasti života, či už po stránke pracovnej, duchovnej alebo spoločenskej.

Ďakujeme všetkým našim členom Klubu Nová Dedina, že sa aktívne zapájali do činností, ktoré sme aj v tomto roku konali pre dobro a radosť všetkých.

Keďže ani výročnú schôdzu, ktorú zvyčajne mávame koncom roka, nemôžeme plánovať, darčeky pre členov nášho klubu sme odovzdali individuálne. Aj touto cestou sa chceme poďakovať za finančnú podporu obce Nová Dedina, z ktorej sme mohli vecné darčeky zakúpiť.

Všetkým členom Združenia kresťanských seniorov Slovenska a čitateľom časopisu Generácie želáme: ZOSTAŇTE ZDRAVÍ!!!

Výbor klubu ZKS Nová Dedina

No i napriek všetkému, rok 2020 nebol márný. Aj my, seniori Klubu ZKS Nová Dedina sme našli priestor na svoje aktivity. Ešte skraja roka, pred pandémiou, sme v januári absolvovali návštevu Komunity Cenacolo v Kráľovej pri Senci. Zúčastnili sme sa na úžasnom predstavení o živote Pána Ježiša - od jeho narodenia až po smrť a zmŕtvychvstanie. Hrané scény, sprevádzané hudbou a spevom, nám ponúkli hlboký duchovný a kultúrny zážitok.

Koncom januára sme sa tešili návšteve pána Jozefa Mikloška – nášho bývalého predsedu ZKS a spisovateľa. Stretnutie sa nieslo v duchu rozprávania o jeho knihách, najmä o knihe Ľudia a doba... Bolo to príjemné a veselé podujatie.

Začiatkom februára sme v našom klube privítali kandidátov na poslancov do

NR SR za KDĽ, ktorých sprevádzal náš novozvolený predseda ZKS pán Peter Mach.

Kvôli prvej vlne pandémie sme museli zrušiť kúpeľný pobyt v kúpeľoch Nimnica, ktoré naši členovia navštevujú už niekoľko rokov.

Dočasné uvoľnenie pandemických opatrení sme využili na dve púte: púť k Studničke v Pozbe (viď článok v Generáciách 1-2/2020) a tiež sme sa zúčastnili na regionálnej púti k Sedembolestnej Panne Márii v Šaštíne.

Každoročne v oboch našich kostoloch inštalujeme výstavku z plodov zeme ako poďakovanie za úrodu. Ani v tento rok sme nechceli prerušiť túto peknú tradíciu a výstavka bola v októbri, aj keď si ju farníci mohli pozerať iba v obmedzených počtoch.

VŠETKO SA ZAČALO NAVLEKANÍM PERLIČIEK

Vraví, že jej prsty už neslúžia tak, ako kedysi. No pri pohľade na záľahu ľajblíkov, bruslíkov, vyšívaných ručníčkov, či krojovaných bábik sa tomu sotva dá veriť. Pani Anna Ištóková z Čajkova (85) kroje nielen miluje, ale aj šije, obnovuje a zachraňuje. V rozhovore s ňou sa vrátite do čias vašich starých materí a obnovíte si miestnu čilejkárčinu. Náhodný čitateľ mi snáď odpustí, že pár viet uvádzam v tomto krásnom nárečí.

Víta ma jej verný štvornohý strážca. Hneď za ním sa ukáže prívetivá a usmievavá osôbka, ktorej by ste jej vek vôbec netipovali. Srdce mi zaplesá z krásnej čilejkárčiny a plynulo prechádzam do nášho nárečia. Pani Ištóková sa rovno rozhorí o tom, ako s krojmi začínala. „Už od malička, lebo aj moja mama robili kroje, to ma bavilo. Vždy som ľúbila perličky navliekať. Moja mama ma na to pripravili, už za mlada som sa pri nich zaučala. Bolo treba čepce robiť pre mladuchy. Vtedy ešte boli svadobnie

party samá perla, všetko som to navliekala, to som ja ľúbila robiť.“

STARÁ DOBRÁ LADA

Kroje sa vtedy nosili denne, no šili sa predovšetkým slávnostné. „Tedy som mala veľa roboty, ľudia ešte nosili kroje. Keď bola mladucha, to bolo veľa roboty. Aj ja som nosila kroj, ešte keď som sa vydávala. Ako 34-ročná som nastúpila do Kirova, tedy som sa prezliekla. A odtedy som nebola ani raz oblečená v kroji, ani ho na mne nemerali,“ spomína ďalej. To však nič nemení na veci, že kroje ostali jej celoživotnou láskou. A svoje umenie sa snaží odovzdať aj ďalej.

Šitie krojov si vyžaduje značnú krajčírsku zručnosť. Často je to doslova piplavá robota, ktorá vás naučí trpezlivosti. Samozrejme, musíte ovládať strojové šitie. Ako sa pani Ištóková naučila šiť? Tvrdí, že všetko začalo jej prvou „mašinou“ (šijacím strojom), starou dobrou ruskou Ladou, na ktorej šije dodnes. A teraz sa podržte, bez elektriny. „Ja som sa vydala po vojne, v 52. roku a tedy mi moja mama kúpili v prvom rade mašinu, aby som šila. Lebo rukama som in vedela pomáhať. Ale k mašine ma nepustili, lebo oni šili. A ja som stále skúšala a skúšala. Naučila som sa samá.“ Na otázku, či ešte vládze mašinu nohami ťahať, odpovedá: „Aj mi to chceli spraviť na elektriku, ale ja som to nechcela. To sa mi ľúbi, ešte si nohy trénujem. To mám ako šport.“

ŠIŤ JE LAHŠIE AKO VYŠÍVAŤ

Navliekať perličky, šiť kroje, skladať sukne alebo vyšívať - tomu všetkému sa pani Anna len teší. Vraví, že jej je jedno, čo šije alebo opravuje, len nech to vydrží aj pre ďalšie generácie. Kroje už poslala celej svojej rodine v rôznych veľkostiach, aby mali aj deti, keď budú vyrastať. Keď ju poprosím, aby mi nejakú ukázala, otvorí almaru a vytiahne vyšívané pánske košeľe starostlivo poukladané a vyžehlené. Zájde do vedľajšej izby a prinesie mi zo päť ľajblíkov. Z ďalšej zásuvky vytiahne veľkú sadu vyšívaných ručníčkov a rovno mi jeden daruje. S obľubou obdarúva výtvormi svojich rúk každého, kto o kroje prejaví záujem. Spolu so svojou dcérou Otíliou však už šili kroje pre rôznych ľudí, dokonca aj pre folklórne zoskupenia.

S prekvapením zisťujem, že aj nádherné výšivky na tekovskom kroji sa nevyšívajú ručne, ale strojom. Pani Anna vraví, že ušiť kroje je ľahšie, ako ich povyšívajú. „Pošiť to nie je tak ťažko. Volakedy si šetke moje vrstovníčke pokúpili mašiny. Aj šetke šili, aj sa učili vyšívať, ale prestali. Nechcen sa chváliť, ale nevedeli šetke tak vyšívať, ako ja. Ja keď ľúbim volajakú robotu, tak to robím, aby to bolo čo najkrajšie. Dala som si na ton záležať a naučila som sa to vyšívať perfektne. A druhie potom ponahávali. A teraz už nima kto vyšívať.“

Aj pani Anna šila menej, kým chodila do práce, aj keď sa jej zdravie trochu

podlomilo, no nikdy neprestala úplne. Keď v Čajkove založili tradíciu vinobraní, ľudia znovu objavili kroje. Najväčší záujem je momentálne o bábiky. No v čase čajkovských slávností šila pani Anna kroje ako na bežiacom páse. Aj z iných obcí chodia po kroje, a hoci sa kroje v jednotlivých čilejkárskych obciach medzi sebou líšia, nakoniec si každý „zajednal“ ten čajkovský. „Novejša to je skoro to isté, ale keď som do inej dediny šla, to už bolo inšie. Ale šeci chceli kroje, ako to bolo tu.“ A je ešte stále o kroje záujem? „Fúúúú, len keby som stačila. A vládala. Aj tieto veľké kroje by chceli, len to už je riziko. A ja sa už na to nechcen veľmi dávať. Voľakedy si ženy spravili aj samie, čo in bolo treba. Teraz sa mladšín nechce. Povedia: nevien. To jej najfachsšie povedať, ja nevien. A ja musín?“ hovorí so smiechom pani Anna.

IZBA PLNÁ KROJOVANEJ KRÁSY

V spomienkach zabľúdi aj do čias, keď si kvôli zdravotným problémom musela od krojov na čas oddýchnuť. No, keď raz niečo miluješ, dlho oddychovať nevydržíš. „Jedon čas son bola aj chorá, tak son ani nešila. Ale potom som si povedala, čo ja buden takto len vysedávať a chytila son sa do vyšívania. Začala son ručníčkama. Ani nevien, kolko son ich navyšívala. A mne sa to vyšívanie tak darilo, že son ani nevedela ako. Ako zázrakon. Ništ ma nebolelo, ništ sa mi

nekazilo, to mi išlo ako hodiny. Bruslíkov son navyšívala. Aj šeličo iné. A mne sa jedna ihla nezlomila. Mne Pán Boh pomáha. Ja sa Matke Božej utiekam celý môj život. Stráži ma a ochraňuje, pomáha mi pri šetkon.“

Nielen nové kroje sú v kurze. Ľudia majú aj staršie, do ktorých sa už nemilosrdne zahryzol zub času. Pani Anna sa im však nebráni. Veď mnohé z nich majú dnes už historickú hodnotu. „Kamarátkan mojin, aj našej rodine som šetko poprerábala, poobnovovala. Hocičo spravín, keď vládzen. Len ja mám tieto ruky už drevenie, stfnpnutie. Ešte po tej mašine pobehán, ale ruky mi už neslúžia,“ spomína ďalej.

Treba na nich vynoviť aj samotnú výzdobu a čipky, ktoré rokmi dávno stratili svoju pôvodnú farbu. „Teraz už v galantérmach šetko dostať. Jedon čas tak bolo, že ich bolo menej. Tedy sme viacej navliekali, blingáče sme museli robiť. A starie čipky, aj keď sa peknie, z novyma sa už nešikujú. Ožlknutie sa. Už vidieť, že je to nie je nové.“

Rozhliadam sa po izbe plnej krojovanej krásy – košele, ľajbiky, ručníčky, vynovené brokátové sukne... Celej tejto nádhere predsedá krojovaná bábika. A nie jedna. Z vitríny sa na mňa usmievajú ďalšie dve – jedna v pánskom kroji a druhá ako nevesta v rohatom čepci. A kto vie, koľko sa toho ešte v dome skrýva. Zisťujem od mojej hostiteľky, koľko krojov má. „Júúj, ja to nevien ani spočítať. To mám v každej izbe. Na jarmokoch a čajkovských vinobraniach bývajú vystavenie veci aj od nás. A potom ich chodia pýtať aj z inakede. Neská sa tie súbory šakovie, tak si to poton chodia sen dať šiť. Musíme si to ešte držať, aby sme vedeli, čo kroje boli.“

Ešte nedávno atmosféru čilejkárskych dedín vytvárali krojované žienky, no dnes by ste ich spočítali na prstoch jednej ruky. Kroje sa stali vzácnosťou a tí,

ktorí ich nosili denne, žijú často už len v spomienkach svojich blízkych. Hoci sláva tekovských krojov obletela svet, nemali by sme na ne zabúdať ani doma. Vzácných ľudí, ktorí krojom dokonale rozumejú, je ako šafranu. A pani Anka je toho živým dôkazom.

Mária Švecová, foto autorka
Pani Anna Ištóková je predsedníčkou
Klubu ZKS Čajkov

TRENČANIA SPOZNÁVALI HISTÓRIU A KRÁSY SLOVENSKA

Koncom septembra, ešte pred vyhlásením núdzového stavu na Slovensku, za prísnych protipandemických opatrení, uskutočnili členovia Klubu kresťanských seniorov Trenčín zájazd za krásami Slovenska, spojenú s poznávaním našej histórie.

V autobuse, ozdobení rúškami a vyzbrojení dezinfekčnými prostriedkami, za sprievodného slova vedúceho zájazdu, sa vydali na cestu Považím na horný Liptov. Program pre pandémiu Covidu-19 bol pripravený tak, že prebiehal iba vo vonkajšom prostredí na čerstvom vzduchu.

Prvé zastavenie bolo na náhornej plošine kopca Vyšné Sokoly v Národnom parku Nízke Tatry, kde vo výške 1 160 m.n.m. je vybudované unikátne technické vodné dielo – horná nádrž prečerpávacej vodnej elektrárne Čierny Váh, ktorá je našou najväčšou prečerpávacou elektrárnou aj čo sa týka jej výkonu. Horná nádrž nemá vlastný prítok vody, ale voda je mohutnými potrubiami prečerpávaná z dolnej nádrže, ktorá je klasickou priehradou.

Okrem nádherného technického diela boli seniori uchvátení aj pohľadom na končiare Nízkych Tatier a dediny a mestečká Liptova hlboko v doline Váhu. Škoda, že štíty protiahlých Vysokých Tatier boli mierne zahmlené. Nadšení týmito dojmami si zaspievali svoju hymnickú pieseň, ktorú často spievajú „Slovensko moje, Otcina moja, krásna si ako raj!“

Potom sa previezli na dolnú nádrž – priehradu Čierny Váh – kde rieka Čierny Váh, po sútoku s potokom Ipolitica, vteká do priehrady. Na začiatku priehrady je už takmer vyľudnená lesnícka osada Čierny Váh s funkčnou Lesnou správou Štátnych lesov Liptovský Mikuláš, starobylý cintorín s klasicistickým kostolíkom Najsvätejšej Trojice, drevenou zvoničkou s hodinami a pamätnou tabuľou obetí tragicky zahynutých lesných robotníkov. Pekné, tiché miesto na rozjímanie, spomienky a oddych.

Na Liptove v Černovej, dnes miestnej časti Ružomberka, sa v roku 1864 narodil a na Ružomerskej fare v roku 1938 zomrel kňaz, politik a vedúca osobnosť slovenského národného hnutia, obranca

práv Slovákov v Uhorsku, jeden zo signatárov Martinskej deklarácie z 30. októbra 1918 a potom bojovník za autonómiu Slovenska v prvej ČSR - Andrej Hlinka.

Na námestí Andreja Hlinku v Ružomberku sa pri jeho majestátnej soche odfotografovali. Presunuli sa k Mauzóleu Andreja Hlinku, ktoré je vybudované priamo pod kostolom sv. Ondreja, cez vonkajší otvor si pozreli sklenenú rakvu, v ktorej odpočívalo telo Andreja Hlinku. Zastavili sa aj pri pamätných tabuliach a bustách významných slovenských osobností a budove fary tohto kostola – dnes budova mestského úradu Ružomberok. Celý tento areál je vyhlásený za Národnú kultúrnu pamiatku.

Navštívili aj rodnú obec Andreja Hlinku – Černovú, zastavili sa na miestnom cintoríne pri pamätníku pätnástich

obyvateľov Černovej, zastrelených uhorskými žandármi v roku 1907 len preto, lebo chceli zabrániť tomu, aby ich nový kostol, postavený z podnetu A. Hlinku, nevysvätil maďarský kňaz, ako to nariadil biskup Párvy, ale slovenský kňaz a ich pýcha – rodák Andrej Hlinka. Pamiatku týchto obetí sme si uctili spoločnou modlitbou a zaspievaním Mariánskej piesne.

Na Orave v Terchovej sa narodil legendárny slovenský zbojník Juraj Jánošík. Podľa povesti bol na Liptove, blízko Ružomberka vo Valašskej Dubovej, chytený a na hrade Likava väznený, súdený a v roku 1713 v Liptovskom

Mikuláši popravený. Vo Valašskej Dubovej, v penzióne Jánošíkova krčma, sme sa malým občerstvením a pohľadom na hrad Likava rozlúčili s regiónom Liptova a jeho pamiatkami a spokojní s novými zážitkami vrátili do Trenčína.

Text a foto: Ján Tinka

PANDÉMIA NEZASTAVILA ŽIVOT HLOHOVČANOV

Koncom leta sme sa aj napriek pandémie dokázali stretnúť a zažiť spolu niekoľko príjemných chvíľ.

Dodržiavajúc sprísnené hygienické a bezpečnostné opatrenia, sme navštívili vo Vlastivednom múzeu v Hlohovci výstavu pod názvom Žiť večnosť v sekundách a Skameneliny sveta. Tak sme si „oprášili“ vedomosti z histórie nášho národa a tiež z prírodovedy.

V septembri sme si boli pozrieť výstavu na zámku v Hlohovci pod názvom Sú...ZNENIE. Obdivovali sme tvorbu slovenského maliara, grafika, ilustrátora a sochára Miroslava Cipára a Jozefa Sušienku, slovenského keramikára, ktorý patrí medzi prvých slovenských keramikárov, ktorí začali tvoriť bez pomoci hmčiarkeho kruhu.

Aj tento rok sme ako pútnici prichádzali do šaštínskeho chrámu za našou Pannou Máriou, patrónkou Slovenska. Zúčastnili sme sa každoročnej púte, ktorú organizovalo Združenie kresťanských

seniorov Slovenska. Táto púť bola pre nás povzbudením a upevnením vo viere a načerpaním nových síl, pokoja a odvahy, tak dôležitých pre naše rodiny v tejto neľahkej dobe pandémie.

Koncom septembra sme absolvovali pobyt v kúpeľoch Lúčky. Naskytla sa nám možnosť, prežiť pekné spoločné chvíle s členmi klubov ZKS z ÚC 3 Trenčín.

Mnoho našich seniorov každoročne prichádza do Tmavy na novú k Panne Márii Trnavskej, ktorá trvá od 13. do 21. novembra. Tento rok sa slávi už 76ty raz. Novéna bola v tomto roku tematicky spätá so storočnicou narodenia pápeža sv. Jána Pavla II. a preto mottom tohtoročnej novény bolo jeho heslo „Totus tuus, Maria“ (Celý Tvoj, Mária).“ Pútnici z celého Slovenska prichádzajú do Baziliky sv. Mikuláša uctíť si milostivý obraz Panny Márie, aby poďakovali za jej ochranu a vyprosili si na jej príhovor Božie požehnanie. Keďže bolo od 16.11.2020 opäť povolené verejné slávenie bohoslužieb v obmedzenom režime, mohli sme sa tejto novény zúčastniť, pri zachovávaní prísnych pravidiel.

Tohtoročnú otváraciu svätú omšu Trnavskej novény celebroid trnavský arcibiskup Mons. Ján Orosch. Novéna v trnavskej Bazilike sv. Mikuláša je každoročnou príležitosťou na duchovnú obnovu a zároveň aj pripomenutím si mimoriadnych historických udalostí slzenia tohto obrazu Trnavskej Panny Márie, ktoré siahajú až do roku 1663. Vtedy bola Trnava na jej príhovor zachránená pred tureckými vojskami a 21. novembra 1710 opäť na jej príhovor prestal v meste pustošiť mor. Počas roka je milostivý obraz Bohorodičky umiestnený v bočnej barokovej kaplnke gotickej baziliky. Obraz dal podľa viacerých predpokladov namaľovať ostrihomský arcibiskup František Forgáč v roku 1585 po svojom návrate z Ríma do Trnavy. Je kópiou ikony z Kostola sv. Alexeja a Bonifáca v Ríme.

Pandémia nezastavila náš život, ten sa zastaviť nedá. Ale aj napriek rôznym obmedzeniam sme si ho dokázali spríjemniť, obohatiť a posilniť sa v nádeji.

Mesto Hlohovec na čele s primátorom Ing. Miroslavom Kollárom nezabúda v tejto náročnej dobe na svojich obyvateľov. Hneď od začiatku vypuknutia pandémie na Slovensku venovalo špeciálnu starostlivosť tým najzraniteľnejším – seniorom. Mestský úrad zriadil infolinku, na ktorej poskytuje počas pracovného času poradenstvo pre seniorov. Okrem iného sa na nej dozvedeli aj o možnostiach dovozu jedla až priamo k nim domov. Všetkým obyvateľom Hlohovca nad 65 rokov boli postupne doručované certifikované ochranné rúška. Do ich distribúcie sa zapojil aj náš primátor M. Kollár. Mestský úrad zostavil a vydal informačnú brožúru so zameraním najmä na seniorov. Tak sa mohli všetky dôležité informácie dostať aj takým, ktorí nepoužívajú sociálne siete. Situácia, ktorú aktuálne zažívame, je pre nás nová. K životu sa musíme postaviť zodpovedne, chráňme seba i svoje rodiny.

V mesiaci október mesto Hlohovec darovalo nášmu klubu 50 eko tašiek. Aj takéto darčeky dokážu potešiť. Sú to malé, ale milé pozornosti, ktoré upevňujú pocit spolupatričnosti, úcty a lásky k seniorom. A je to zároveň dobrá motivácia zapojenia sa do šetrenia životného prostredia

Daniela Ďuricová

MIMORIADNA KRÍŽOVÁ CESTA VO VATIKÁNE

Sú témy, o ktorých sa v našich médiách, ale aj v médiách Európy málo, alebo vôbec nehovorí. Týkajú sa aj skrytého života ťažkých väzňov, ich dlhoročných odsúdených, strážcov a vychovávateľov. Krížovou cestou 10. apríla na prázdnom svätopeterskom námestí pod vedením pápeža Františka sa toto tabu prelomilo. Via Crucis sa stala Via Lucis, krížová cesta cestou svetla.

k ľuďom, ktorí hrubo pošliapali božie a svetské zákony a preto boli odsúdení na mnohoročné väzenia. Pobožnosť mnohým vliala „olej útechy a víno nádeje“ do tohto tajomného sveta, v ktorom žijú ľudia stvorení na obraz Boží. Som vďačný pápežovi Františkovi, že súhlasil s týmto scenárom tradičnej Krížovej cesty.

- Obvinený kňaz, ktorý bol uväznený 10 rokov a potom ho zbavili viny a prepustili
- Dozerajúci sudca, ktorý sa úprimne zamyslel nad budúcnosťou svojich zverencov
- Vychovávateľka mladíka, ktorý v drogovom ošiali zabil svoju mamu
- Rehoľník, ktorý dobrovoľne už 60 rokov pracuje vo väzení, kde sú „väzni jeho učiteľa“
- Dôstojník väzenskej polície: „väzenie ťa zmení buď na sadistu alebo na trvalého diakona v uniforme“.

Nikto nikoho neospravedľoval, iba úprimne rozprával o svojich pocitoch. Okrem Talianska si neviem predstaviť inú krajinu, ktorá by verejne dokázala vydať takéto kresťanské svedectvo. Ak v slovenských väzeniach túto Krížovú cestu nesledovali, vrelo ju odporúčam pustiť väzňom z archívu. Odznali na nej tvrdé, ale kvalifikované svedectvá, ktoré dávajú nádej, že každý človek s pomocou Božou sa môže zmeniť a začať znova.

Josef Mikloško

Vo svojom živote som viackrát navštívil slovenské, české, ale najmä americké väzenia. Mal som vždy z toho zvláštny pocit s otázkou: vráti sa raz títo odsúdení do normálneho života? Počas mojich šiestich návštev v prísne strážených väzniciach USA a z rozhovorov s ich „obyvateľmi“ som usúdil, že je to svet na inej planéte, vládne tam kult svalov, nie mozgu, kde sa často skloňujú slová „rock music, sex a drogy“, že tieto väzenia málokoho zmenia, skôr zatvrdnú a zabetónujú. V 31 štátoch USA platí aj trest smrti, v 19 je zakázaný. Skúsenosť z väzení v USA som opísal v iných článkoch. Ostal mi z nich v srdci akýsi nepokoj a beznádej.

Na Veľký piatok som sa virtuálne zúčastnil na Krížovej téme na námestí Svätého Petra. Bola to mimoriadna skúsenosť a prekvapenie, pretože jej hlavnou témou boli svedectvá z talianskeho väzenia pre ťažkých zločincov - Due Palazzi v Padove. Nepoznám krajinu na svete, kde by takto otvorene vyjadrili vzťah

Texty k 14 zastaveniam Krížovej cesty za aktívnej účasti pápeža napísali napríklad:

- Väzeň odsúdený na doživotie, ktorý je vo väzení 29 rokov
- Rodičia zavraždenej dcéry, ktorí sú „do smrti odsúdení na utrpenie“
- Uväznený vrah a jeho matka, ktorá ho stále miluje
- Drogový diler, ktorý dostal do väzenia celú svoju rodinu - brata, otca a matku
- Dcéra otca, odsúdeného na doživotie, ktorá za ním 28 rokov putuje po Taliansku
- Dlhodobo odsúdený, ktorý vo väzení ošedivel a stal sa dedkom

VEDOMOSTNÝ, PRACOVNÝ A ĽUDSKÝ POTENCIÁL SENIOROV SME STÁLE NEDOCENILI

Už roky sa odborníci a politici zamýšľajú nad postavením starších ľudí v spoločnosti. Núti ich k tomu negatívna demografická zmena, ktorá je, zdá sa, neodvratiteľná. Politika podpory tradičnej rodiny s viacerými deťmi, žiaľ, nie je pre súčasnú Európu trendom, a ani takou prioritou, ako by mala byť. Táto situácia pozyva starnúcu Európu splatiť svoj dlh voči generácií seniorov.

Foto: Európsky parlament

Takmer tretina obyvateľov EÚ bude do roku 2060 vo veku nad 65 rokov. Seniori sa vo veľmi krátkom čase stanú dominantným obyvateľstvom nášho kontinentu. Logickým vyústením demografického vývoja je menej ľudí v produktívnom veku a s tým súvisiace ohrozenie fungovania zdravotnej a sociálnej starostlivosti, ale aj dôchodkového systému.

NEVYUŽITÝ POTENCIÁL SENIOROV

Nie je to nový problém a Európa i Slovensko naň pozná aspoň čiastočný recept – tzv. politika aktívneho starnutia.

Index aktívneho starnutia meria aj Európska komisia. Hovorí o nevyužitom

potenciáli starších ľudí a ich účasti na spoločenskom a ekonomickom živote. Slovensko sa pohybuje v tretej desiatke z 27 členských krajín EÚ.

Súčasťou riešení je pripraviť starším ľuďom také podmienky v mestách a obciach, na trhu práce, legislatíve, zdravotníctve, vrátane súkromného sektora, aby zostali ekonomicky aktívni tak dlho, ako budú chcieť.

Počas môjho prvého, zatiaľ ani nie roka v pozícii europoslankyne som sa zasadila viacerými návrhmi o zmeny v európskej legislatíve z hľadiska vzdelávania seniorov. Pokladám za nevyhnutné odstrániť bariéry, akými

sú prístup k vzdelávaniu či digitálnym a technologickým zručnostiam. Nevyhnutné tiež je presadenie spomínanej slobody rozhodnutia zotrvať aktívny na trhu práce v dôchodkovom veku podľa vlastnej vôle. Tieto návrhy mi úspešne prešli nateraz vo Výbore pre zamestnanosť a sociálne veci v Európskom parlamente.

Hovoríme tomu aj strieborná ekonomika, kedy sa hospodárstvo a vôbec celý aktívny život našich krajín prispôsobí ich populačnému zloženiu. V poskytovaní služieb, produkcii špecifických výrobkov, inováciami, osobnejšou a kvalitnejšou zdravotnou a sociálnou starostlivosťou, pracovnými príležitosťami a s tým súvisiacim zohľadnením nárokov, ktoré budú zamestnávateľia a vôbec hospodárstvo vyžadovať.

V PRVOM RADE MUSÍ PRÍŠŤ MEDZIĽUDSKÁ ZMENA

Myšlienka je to správna. Ak im to zdravie dovolí, množstvo seniorov dnes doslova hľadá príležitosti, ako byť užitoční. Svoje sily venujú záhrade, turistike, cestovaniu, spoločenskému angažovaniu sa či vnúčatám. Práve rodina a mladí sú mnohokrát tí, pre ktorých sa staršia generácia nie prvý raz obetuje.

Hoci je táto pomoc vítaná, potenciál skôr narodených je mnoho ráz ďaleko väčší. Vedomosti a skúsenosti nadobudnuté rokmi, pracovné návyky a zručnosti overené časom, morálno-vôľové vlastnosti hodné nasledovania ďalšími generáciami. To všetko má hodnotu, ktorou dnešná spoločnosť stále viac pohŕda, akoby ju doceňovala.

Problém načrtnutej zmeny, ktorá skôr či neskôr príde, ale musíme vyriešiť aj na úrovni medziľudských vzťahov. Pred

Foto: Dominik Šuplata

KTO JE MIRIAM LEXMANN

Miriam Lexmann je europoslankyňou (EĽS/KDH) od februára 2020. Pôsobí vo výboroch EP pre zahraničné veci, bezpečnosť a obranu a zamestnanosť a sociálne veci. V minulosti bola činná v Rade Európy či v diplomacii, keď slúžila ako Stála zástupkyňa NR SR pri EÚ. Naposledy bola riaditeľkou Európskej kancelárie Medzinárodného republikánskeho inštitútu (IRI) v Bruseli.

pár rokmi vydal Inštitút pre verejné otázky (IVO) monografiu s názvom Štvrtý rozmer tretieho veku. Ide o publikáciu k jednému z mála kvalitných výskumov o živote staršej generácie na Slovensku.

Z jeho záverov vyplýva, že k plnému uplatneniu potenciálu seniorov je potrebné odbúrať viacero prekážok. Najhlavnejšou bariérou je negatívne vnímanie verejnosti – pretože najsilnejším dôvodom diskriminácie je vek. Slováci vidia prínos seniorov pre spoločnosť horšie, ako priemer EÚ. Dôchodcovia na Slovensku okrem

toho pociťujú problémy so zdravím a zdravotnou starostlivosťou, čo vplýva na ich ďalšie rozhodnutia, a teda aj politiku aktívneho starnutia. Napriek tomu, že k najvypuklejším problémom seniorov patrí ekonomická situácia, veľkým problémom je diskriminácia a uplatnenie sa na trhu práce. Podľa štúdie IVO sú starší ľudia vnímaní ako menej výkonní, reálne zarábajú menej a v práci sú považovaní za konkurenciou pre mladších, ktorým zaberajú miesto.

Staroba na Slovensku je tak namiesto aktivizácie a využitia pozitív, ktoré

ľudia vekom nadobudnú, dôvodom na uzatvorenie sa do súkromného sveta, pretože sa necítia byť väčšinovou spoločnosťou akceptovaní.

Lenže väčšinová spoločnosť bude už o pár rokov vyzerat' celkom inak. Slovensko sa nastávajúcej zmene musí prispôbiť už dnes a začať tak malo ešte včera. Kým uskutočníme všetky nevyhnutné kroky: pripravíme legislatívu, reformujeme hospodárstvo, rozbehneme adekvátny celoživotný vzdelávací systém a najmä zdokonalíme prepotrebné zdravotníctvo i sociálnu starostlivosť, začneme brať úctu a rešpekt k starším ako prvý krok ku zmene.

Úcta k šedinám patrila vždy k hodnotám vo vyspelých kultúrach. Ak nás k tomu neženie morálna povinnosť, mali by sme sa spamätať aj preto, lebo seniori budú zakrátko dominantnou skupinou našej populácie a ak ich budeme naďalej vyčleňovať, celý náš systém sociálnej trhovej ekonomiky sa zosype ako domček z kariet.

Miriam Lexmann

Foto: COMECE

VEKOVÝ MANAŽMENT POMÁHA ZVLÁDNUŤ STARNUTIE POPULÁCIE

Pán Jaroslav z Komárna už dlhšie uvažuje nad tým, či odísť do predčasného dôchodku. „Zarábam okolo 500 eur v čistom a do riadneho dôchodku mi zostáva ešte rok a pol. Lepšiu prácu si už nenájdem, predčasná penzia by možno bola vhodným východiskom.“

Nie je zďaleka jediný, kto sa na veci pozerá takto. Aj to je príčina, prečo na Slovensku je priemer reálneho odchodu na dôchodok už krátko po šesťdesiatke, čo je vôbec najskôr zo všetkých krajín Európskej únie. (<https://bit.ly/2GKwYnG>)

Pre porovnanie, v Českej republike je to o dva roky neskôr a v Nemecku sa v priemere odchádza do dôchodku po viac než 64 rokoch. Tieto krajiny uvádzame nie náhodou, budeme sa nimi ešte zberať.

Slováci sa jednoducho do dôchodku ponáhľajú viac než občania iných krajín a na tejto téme sa dajú získať politické body a preferencie. Tak vlani náš parlament prijal ústavný zákon o zastupovaní dôchodkového veku na 64 rokov. Teraz je priemerný dôchodkový vek 62 rokov a osem mesiacov, v najbližších rokoch by sa mal predlžovať o dva mesiace ročne

a tak k hranici 64 rokov by sme mali dostať už v roku 2028. Podľa prepočtov Rady pre rozpočtovú zodpovednosť i podnikateľských asociácií nás zastropovanie dôchodkového veku bude dlhodobo stáť 120 až 140 miliárd...

Efekt je teda z pohľadu ekonóma úplne zrejмый. Viacročný rozdiel v odchode do dôchodku znamená, že u nás v porovnaní s väčšinou iných krajín pracuje o nemalý počet osôb vo vyššom veku menej. Poberajú dôchodok – kým zahraniční rovesníci prispievajú do daňového a odvodového systému. Tam sú ukryté miliardy, ktoré nám budú chýbať. Aj na dôchodky.

Bežný občan však obvykle nemá pohľad národohodospodára. Uplatňuje svoj individuálny pohľad, popri ekonomickom rozmere ovplyvnený výrazne napríklad

zdravotným stavom, ktorý na Slovensku tiež patrí do európskeho podpriemeru. (<https://bit.ly/3nHS7PQ>)

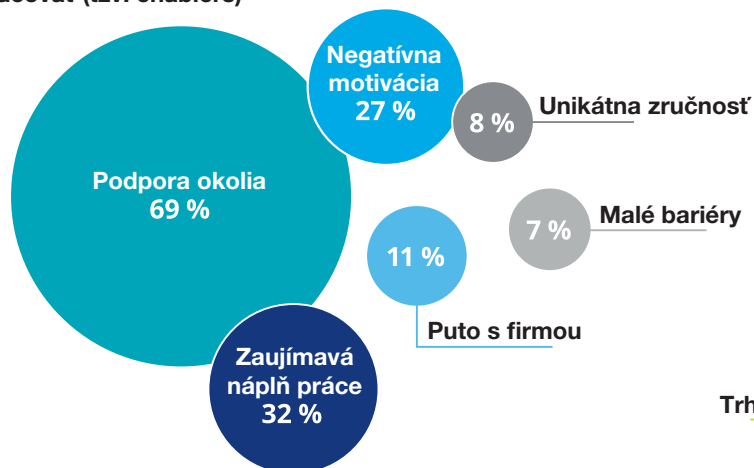
Aké sú však dôvody a motívy, podľa ktorých sa rozhoduje o pokračovaní či nepokračovaní v práci vo vyššom veku?

U nás na túto tému nemáme relevantný prieskum, pomerne čerstvý, z minulého roku je však z krajiny nám v mnohom najbližšej. V Českej republike ho realizovala uznávaná spoločnosť Deloitte. Z neho okrem iného vyplýva, že najvýznamnejším pozitívnym momentom je podpora okolia – takto odpovedá až 69 percent, na druhom mieste je zaujímavá náplň práce. A pomerne prekvapujúce je, že ako najčastejší negatívny moment viac než polovica odpovedala, že je to takzvaný mindset, teda vlastná mentalita, postoj, spôsob myslenia... (<https://bit.ly/2GSvtUJ>)

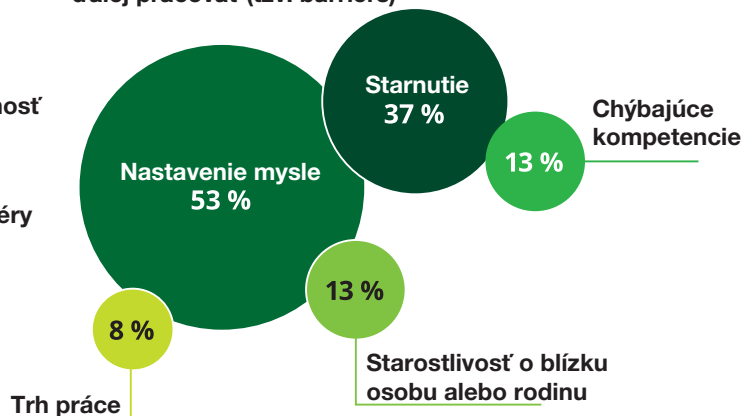
Čiže v pozitívnom aj negatívnom zmysle prvky, ktoré sa dajú meniť. Ale ako? Neexistuje rýchla magická formulka, ale len dlhodobé, cieľavedomé, systematické úsilie. Jeden z najúčinnejších nástrojov sa volá Age

ČO POMÁHA A ČO BRÁNÍ STARŠEJ GENERÁCII NÁJSŤ SI A UDRŽAŤ PRÁCU

Čo pomáha staršej generácii ďalej pracovať (tzv. enablers)

Čo sťažuje staršej generácii ďalej pracovať (tzv. barriers)

Zdroj: Prieskum Deloitte

Zdroj: Prieskum Deloitte

Juhani Imarinen

Management, po našom vekový manažment. Vo viacerých krajinách už funguje, u nás zatiaľ nie. Jeho prínos by bol o to dôležitejší, že Slovensko sa zakrátko stane jednou z najrýchlejšie starnúcich spoločností v Európe. (<https://bit.ly/2GRTURO>)

FÍNSKO POLOŽILO ZÁKLADY

Našu súčasnú a budúcu výzvu, rýchle starnutie populácie, odchod silných ročníkov do dôchodku, zle nastavený dôchodkový systém a s tým všetkým spojený nedostatok pracovnej sily i ďalšie problémy, pocítilo Fínsko už pred záverom minulého storočia. Fínsky inštitút pracovného zdravia (www.ttl.fi/en) pod vedením profesora Juhani Iimarinen začiatkom deväťdesiatych rokov vypracoval systém vekového manažmentu, ktorého hlavným cieľom je, aby zamestnanci mohli zostať v pracovnom procese čo najdlhšie a v čo najlepšej fyzickej aj psychickej kondícii. Už v priebehu 5 – 7 rokov realizácie to vo Fínsku prinieslo nielen veľmi dobré výsledky na poli zamestnávania starších a ich postupnej prípravy na odchod do dôchodku, ale dlhodobé výskumy ukazujú aj pozitívny dopad na kvalitu života na odpočinku.

Najjednoduchšia charakteristika vekového manažmentu hovorí, že ide o riadenie ľudských zdrojov s ohľadom na vek a individuálne schopnosti a potenciál pracovníka. Najčastejšie sa spája so staršími zamestnancami, ale ide o holistický, komplexný prístup, ktorý sa týka všetkých vekových kategórií. U mladých kladie do popredia najmä ich integráciu do pracovného prostredia, u sendvičovej generácie stredného veku, keď deti dorastajú a už sa treba starať o starnúcich rodičov, je to najmä zladenie pracovného a rodinného života, čiže Age Management vychádza aj za hranice pracoviska. Ide o to, u starších čo najviac eliminovať

negatívne prvky, ako je prirodzený úbytok fyzickej výkonnosti vytváraním vhodných pracovných podmienok

a súčasne využívanie pozitívnych prvkov ako je skúsenosť a lojalita. Podmienkou je dôkladná znalosť vekovej štruktúry zamestnancov a analýza schopností a potenciálu každého jednotlivca. Následne sa využívajú hlavne tieto nástroje: prispôbenie pracovnej náplne, prevencia a starostlivosť v oblasti zdravia a ergonómie, vzdelávanie najmä v dopĺňaní najnovších znalostí, úprava pracovného času, spolupráca starších a mladších pracovníkov a zapájanie najskúsenejších do mentorstva, plán kariérneho rozvoja aj vo vyššom veku a ďalšie kroky, smerujúce k udržaniu a motivácii starších zamestnancov.

Fínsko vďaka týmto opatreniam v období 1998 – 2003 malo spomedzi všetkých európskych krajín najvyšší prírastok zamestnanosti v kategórii 55 – 64 rokov. Priniesli tiež postupné zvyšovanie reálneho veku odchodu do dôchodku a ďalšie pozitívne výsledky (<https://bit.ly/3do4mwn>). Fínsky „výnález“ teda funguje, v ostatných rokoch sa v tejto krajine už hovorí aj o potrebe ďalších impulzov. A treba povedať, že v niektorých štátoch, ako napríklad Nemecku, sú prínosy Age Managementu nemenej výrazné.

NEMCI ÚSPEŠNÍ AKO VŽDY

Známy anglický futbalista a neskôr novinár Gary Lineker sa preslávil často citovaným výrokom: „Futbal je hra pre dvadsaťdva hráčov a na jej konci vždy vyhrávajú Nemci.“ Age Management síce nie je hra, ale aj v tejto disciplíne je Nemecko mimoriadne úspešné.

Na trajektóriu vekového manažmentu krajina s najsilnejšou európskou ekonomikou nastúpila takmer presne o desať rokov po priekopníkoch z Fínska. Bol pri tom aj priamo profesor Imarinen a na jeho základoch v roku 2003 vznikol nemecký systém Age Managementu, ktorý si osvojila

vláda a jeho uplatňovanie zastrešuje Spolkový ústav pre ochranu práce a pracovnú medicínu, známy pod iniciálami BAUA. Má pri tom plnú a efektívnu podporu spolkovej vlády ako aj všetkých krajinských vlád. (<https://bit.ly/371hHcw>)

V zhode s princípmi vekového manažmentu vypracovala spolková vláda svoju demografickú stratégiu, ktorá má nasledovné piliere:

- Zdravie na pracovisku
- Celoživotná kvalifikácia a vzdelávanie
- Tvorba podmienok pre dlhší pracovný život
- Podpora kultúry dlhšieho pracovného života a zmeny mentality
- Zásluhovosť v dôchodkovom systéme a ocenenie starostlivosti o starších.

Vekový manažment a táto s ním harmonická stratégia v horizonte desaťročia priniesla a naďalej prináša rukoplatné výsledky.

V roku 2005 bolo do pracovného procesu v Nemecku zapojených 63 percent osôb vekovej kategórie 55 – 59 rokov, o desať rokov neskôr už

77 %. A ešte výraznejšie je to pri vyšších vekových kategóriách pri porovnaní rokov 2005 a 2015. 60 – 64 rokov rast z 28 percent na 52 percent pracujúcich. A pri kategórii nad 65 rokov dokonca zdvojnásobenie zo sedem na 14 percent. To je viac než dvojnásobok situácie v Českej republike a takmer šesťkrát viac než u nás. Zreteľný podiel na tom má vekový manažment.

Pozrime sa bližšie, ako to funguje v automobilovom priemysle, v ktorom je Nemecko svetovou veľmocou a je aj chrbticou slovenskej ekonomiky. Všeobecne je tento segment považovaný za doménu skôr mladších pracovníkov, v Nemecku sa však aj za pomoci nástrojov vekového manažmentu dosiahlo, že podiel pracovníkov nad 50 rokov predstavuje okolo dvadsať percent. Výnimkou je závod Opel v Eisenachu. Áno, tam, kde sa kedysi v NDR vyrábala značka Wartburg. Postkomunistické dedičstvo v podobe horšieho zdravotného stavu či odlišnej mentality a ďalších faktorov sa podpísalo na

Opel Rüsselsheim - montážna linka

tom, že tu je podiel starších pracovníkov iba sedem percent. Aj to pripomína, že zmeny si vyžadujú dlhodobé a náročné úsilie.

Veľmi pozitívnym príkladom je naopak najväčší závod Opel v Rüsselsheime, kde pracuje až 14 tisíc zamestnancov. Dôsledne v ňom uplatňujú zásady Age Managementu a už pri jeho budovaní s nákladom trištvrte miliardy eur uplatnili jeho požiadavky na pracovné podmienky a ergonómiu. Odborársky predák Udo Lowenbrück o tom hovorí: „V minulosti sme montovali niektoré časti auta napoly kľačiac a napoly ležiac, tak nemožno zdravo starnúť. Teraz máme pracovné miesta s nastaviteľnou výškou montážnych úkonov, vylúčená je montáž nad hlavou a rýchlosť pohybu výrobného pásu je prispôbená pracovníkom nad päťdesiat rokov.“

V priemysle a osobitne v automobilovom v Nemecku akcentujú práve pracovné podmienky a ergonómiu ako kľúčové podmienky pracovného zdravia, ktoré je dôležitou súčasťou vekového manažmentu. Príkladom je Continental, ktorého historickou i súčasnou centrálou a základňou je severonemecký Hannover. Na budúci rok to bude 150 rokov, čo sa Continental spája najmä s pneumatikami, dnes je to však celosvetový koncern zameraný na automotive s takmer štvrtmiliónom zamestnancov, z toho štvrtina práve v Nemecku. Má vypracovanú demografickú stratégiu, ktorá je vlastne esenciou vekového manažmentu. A o závode Hannover podnikový lekár Christoph Sommer hovorí: „Pracoviská sú rozdelené podľa

podmienok pre vek zamestnancov na tri kategórie. Tie, ktoré sú priateľské k starším, umožňujú pracovať v zdraví až do 65 rokov.“

SUSEDIA NA SPRÁVNEJ CESTE

Pre príklad a inšpiráciu však nemusíme chodiť na sever Európy či do Nemecka, máme ho oveľa bližšie, zemepisne aj po iných stránkach. V Českej republike Age Management zavádzajú do praxe desať rokov. Najskôr od roku 2010 to bol dvojročný projekt, ktorý mal v spolupráci s Fínmi zoznámiť spoločnosť s princípmi a výhodami vekového manažmentu. Ďalší, tentoraz boli partnermi na tomto poli veľmi úspešní Holanďania, aplikoval Age Management v niekoľkých vybraných subjektoch rôzneho zamerania, od štátnej správy až po výrobné firmy. Po týchto aktivitách zo strany českej akademickej a neziskovej sféry sa napokon nedávno chopila iniciatívy vláda ČR s pomocou eurofondov. Vo výzve v hodnote tristo miliónov korún uspelo 107 subjektov, tie práve rozbiehajú svoje projekty vekového manažmentu.

Ilona Štorová, kľúčová osobnosť pre zavádzanie vekového manažmentu u našich susedov, o tom pre EPALÉ – elektronickú platformu vzdelávania dospelých v Európe, hovorí: „Zavádzanie opatrení Age Managementu predstavuje dlhodobý proces a pre firmy „beh na dlhú trať“. V súvislosti s demografickým trendom v ČR je dôležité sa otázkam pracovnej schopnosti zamestnancov vo vyššom veku venovať... Priestor pracoviska a adekvátne podmienky na pracovisku budú základným faktorom pre zvládnutie starnúcej pracovnej sily.“ (<https://bit.ly/2SWmKmh>)

Pozrime sa na niektoré z projektov bližšie. Všetky sa snažia uplatňovať vekový manažment v jeho celkovom poňatí ako komplexný a navzájom prepojený systém opatrení. Popri tom však majú svoje akcenty, ktoré vychádzajú z konkrétnych podmienok a potrieb.

Slavkov neďaleko Brna je preslávený bitkou troch cisárov zo začiatku decembra

1805, jednou z najvýznamnejších počas napoleonských vojen. Na návrší pri obci Prace to pripomína Mohyla mieru a rozľahlé polia, kam len odtiaľto dovidíte, sú súčasťou významného poľnohospodárskeho podniku Bonagro. O viac než štyritisíc hektárov pôdy, cez tisícku kráv a všeličo ďalšie sa vďaka modernej technike dokáže postarať približne stopäťdesiat pracovníkov. Bez nich by to nefungovalo – a cez polovicu z nich má nad päťdesiat rokov, viacerí sú už v dôchodkovom veku.

„Je to generačná časovaná bomba,“ hovorí vedúci projektu vekového manažmentu Zbyněk Dohnal. Starší zamestnanci majú veľmi hlboký vzťah k svojej práci, zostávajú jej verní, ale čoraz naliehavejšia je otázka, čo ďalej. Mladí sa do poľnohospodárstva nehmú, o to viac sa treba starať o tých starších. Na základe analýzy pracovnej schopnosti každého z nich vypracúvajú individuálne plány opatrení najmä v oblasti prevencie a starostlivosti o zdravie a zlepšovanie pracovných podmienok. Ide teda najmä o to, aby starší zamestnanci chceli, boli plne schopní a motivovaní pracovať čo najdlhšie. A aby tento príklad napriek istej skepse zafungoval aj smerom aspoň k časti mladších...

Presuňme sa do iného sveta - nadnárodných spoločností. Koyo Bearings Olomouc je významný výrobca ložísk, súčasť japonskej korporácie JTEKT, ktorá patrí do skupiny Toyota. Japonsko je známe ako najstaršia spoločnosť na svete s mimoriadnou pozornosťou téme starnutia a starostlivosťou o staršiu generáciu. To sa odráža aj vo vzťahu k 460 zamestnancom modernej fabriky v Olomouci a presadzovaniu Age Managementu. Najstarší pracovník v robotníckej kategórii má 64 rokov a medzi administratívno-technickými zamestnancami dokonca 76 rokov. Ako uvádza vedúca projektu Kateřina Kramplová Kasparová, stredný aj vyšší manažment firmy prešiel školením o využívaní vekového manažmentu, zameraného na dve kategórie: nielen starších zamestnancov a nastavenia ich postupnej prípravy na odchod do dôchodku,

ale aj sendvičovej generácie a zladenie pracovného a rodinného života.

Projekt mimoriadnu pozornosť venuje ergonómii a zdraviu: meraniu fyzickej záťaže, pracovných polôh a hluku na pracovisku a následne nastaveniu optimálnych modelov. A tiež aktívnemu vzťahu pracovníkov k svojmu zdraviu preventívnymi opatreniami i cvičením a fyzioterapeutikou.“ Práve túto stránku možno považovať za hlavné špecifikum projektu v Koyo Bearings a má takmer okamžite veľmi pozitívny ohlas aj prvé výsledky,“ hovorí Kateřina Kramplová.

Napokon občianske združenie Krok z juhomoravského Kyjova, ktoré je celkom iné, než predchádzajúce. Nič nevyrába a nemá stovky zamestnancov, ale iba dvadsiatku pracovníkov. Vedúca projektu Monika Vašíčková hovorí: „Tretina z našich zamestnancov má nad štyridsať a traja majú cez šesťdesiat rokov.“ Bez ohľadu na počet je však aj pre nich dôležité využiť väčšinu nástrojov vekového manažmentu – a je tu ešte jeden rozmer navyše. Krok má tri hlavné línie činnosti: terapeutická komunita, ktorá už dvadsať rokov úspešne lieči drogové závislosti a ich dôsledky, agentúra pre rodiny a deti a dobrovoľnícke centrum.

Pracovníci a dobrovoľníci občianskeho združenia sa stretávajú so stovkami ľudí najrôznejšieho veku, väčšinou v zložitých situáciách. Aj preto projekt obsahuje tiež prípravu na zvládanie stresu a krízových komunikácií. Je konkrétnym príkladom, že vekový manažment nie je namierený iba dovnútra subjektu, ale pôsobí aj do vonkajšieho prostredia. A ukazuje vekový manažment ako praktickú súčasť filozofie aktívneho starnutia a medzigeneračnej spolupráce, keď mladí pomáhajú starším a súčasne sa od nich učia.

Masívnejšie uplatňovanie vekového manažmentu sa týmito projektmi v ČR iba rozbieha. Ako ukazujú príklady Fínska či Nemecka, o konkrétnejších výsledkoch budeme môcť hovoriť až o pár rokov. Naši susedia však nastúpili na správnu cestu.

SLOVENSKÉ RÁZCESTIE

U nás sa o vekovom manažmente hovorí už dlhšie a je dokonca zakotvený v Národnom programe aktívneho starnutia na roky 2014 - 2020, jeho uplatňovanie však dosiaľ chýba. (<https://bit.ly/2Fpr4HP>)

Age Management samozrejme nie je všeliek a má svoje limity. Objektívne a všeobecne platné - aj subjektívne, špecifické pre rôzne krajiny. Najúčinnnejšie funguje, ak je súčasťou širšieho, komplexného prístupu k demografickému vývoju a starnutiu populácie, ako ukazujú príklady vyspelých západoeurópskych krajín.

Na Slovensku sme svedkami, že už náznaky snáh o jeho uplatňovanie sa stávajú obeťou krátkozrakého prístupu na základe konjunkturálnych výkyvov. O vekovom manažmente sa začína hovoriť vtedy, keď rastie nedostatok pracovnej sily. Tak to bolo v čase pred pandémiou. Viacerí veľkí zamestnávateľia síce zvolili pre nich najjednoduchší model, dovoz lacnej pracovnej sily z Ukrajiny či Srbska, časť podnikateľov však nad vekovým manažmentom začala aspoň uvažovať. Kríza, ktorú priniesla pandémia, zdanlivo všetko zvrátila. Počet nezamestnaných prudko rastie a v takejto situácii je málo pravdepodobný záujem o starších pracovníkov.

Napríklad Viliam Páleník z Ekonomického ústavu SAV sa nedávno v spravodajskej televízii v súvislosti s plánovaným znižovaním počtu úradníkov v štátnej správe vyjadril, že pri raste nezamestnanosti by pomohol odchod pracovníkov, ktorí sú v dôchodkovom veku. To je v priamom protiklade s vekovým manažmentom. Takýto pohľad pripomína naše ďalšie špecifické limity pre úspech Age Managementu

O rok či dva by sme sa však mali dostať z najhoršieho a hlavne demografia, starnutie populácie tu je a bude sa hlásiť čoraz naliehavejšie. Na najbližšie roky by sme mali dostať mnohomiliardový balík z eurofondov, diskutuje sa, ako ho využiť a či to budeme efektívne schopní. Isteže dôležité musia byť

investície a štrukturálne zmeny – ale nielen do infraštruktúry a najnovších technológií, ale aj do ľudí. Napríklad práve do reálneho uplatňovania vekového manažmentu ako súčasť reformy dôchodkového a sociálneho systému, ktorá sa už spomína medzi dôležitými reformnými krokmi pre získanie a využitie Fondu obnovy.

Je na to súčasná vláda a s ňou celá spoločnosť kapacitne a mentálne pripravená? V tomto momente je akákoľvek odpoveď predčasná. V jej programovom vyhlásení je záväzok zvýšiť udržateľnosť dôchodkového systému vzhľadom na demografický vývoj. O zrušení dôchodkového stropu sa zatiaľ nik kompetentný priamo nevyjadril, zrejme si však vláda uvedomuje neudržateľnosť takejto záťaže a skôr uvažuje nad flexibilnejším modelom s väzbou na počet odpracovaných rokov. (<https://bit.ly/33V4VdC>)

Popri objektívnych podmienkach sú tu viaceré subjektívne, mentalita spoločnosti i každého jednotlivca, čo má, ako ukazuje český prieskum Deloitte, kľúčové miesto v rozhodovaní. Práve tu dokáže veľmi účinne vplyvať vekový manažment. Spolu s ekonomickými reformami sú nemenej dôležité zmeny v myslení. Pripomeňme len slová Alberta Einsteina: „Svet, ako sme ho vytvorili, je procesom nášho myslenia. Nemôžeme ho zmeniť bez toho, aby sme zmenili naše myslenie...“

Miloš Nemeček

Materiál vznikol v spolupráci s MEMO 98 a Transitions v rámci programu na podporu žurnalistiky zameranej na riešenia (Solutions Journalism).

Ilona Štorová často vystupuje v Bratislave

So Silvom Krčmerym a Vladom Juklom (druhý a tretí zľava v prednom rade) u priateľov v júni 2000

Z KNIHY JOZEFA DRAVECKÉHO: ŽIVOT V TAJNEJ CIRKVI

Kniha „Presahy: Od matematiky k diplomácii“ vznikla na základe zvukového záznamu rozhovorov s Jozefom Draveckým asi rok po ukončení jeho diplomatickej misie ako veľvyslanca Slovenskej republiky pri Svätej stolici, keď už bol dôchodcom, ale ešte mal pomerne čerstvé spomienky na oba úseky svojho profesionálneho života: matematický aj diplomatický. Vo svojich pamätiach, ktoré pokrývajú obdobie od raného detstva po súčasnosť, sa snažil sústrediť na to, čo z jeho osobného života môže pomôcť pochopiť spoločensky významné udalosti a vzťahy. Kniha iste pomôže seniorom späťne sa pozrieť na pomery, ktoré oni prežili, a mladším dokresliť aj udalosti, ktoré si nemôžu pamätať. Prinášame úryvok z tejto knihy.

Ako ste vnímali Krčmeryho a Jukla? Aký dojem vo Vás budili?

S Krčmerym som sa až tak veľmi nestretal, no Vlada Jukla som poznal po viacerých líniiach, lebo on bol chvíľu na Prírodovedeckej fakulte, tam urobil aj rigoróznú skúšku na titul RNDr. Neskôr ho odtiaľ vyhodili, ale stal sa sekretárom Jednoty slovenských matematikov a fyzikov. Sídlil na Gorkého ulici, na dosť vysokom poschodí. Jednota tam mala svojho predsedu, ústredný výbor,

schôdze, mala pobočky, sekcie a k tomu jedného zamestnanca a to bol on. Proste úradník, ktorý všetky tieto veci vybavoval, a to bolo legálne krytie na stretávanie sa s ľuďmi. Najmä s takými, čo mohli byť v Jednote slovenských matematikov a fyzikov. Ja som už tiež ako študent vstúpil do Jednoty slovenských matematikov a fyzikov, potom sme sa samozrejme stretali ešte dlho.

On toto všetko smel robiť? Však bol predtým vo väzení, ako je možné, že sa neskôr stal predsedom tejto jednoty?

Nebol predseda, bol úradník. On tam mal kartotéku, také dierkované karty, kde keď preložil ihlicu na správnom mieste, tak vyťahol to, čo treba, to sa tak cvakali jednotlivé atribúty. Písal zápisnice, posielal korešpondenciu. Týmto sekretárom bol viac ako desať rokov.

Tam ste s ním prichádzali potom do kontaktu?

Samozrejme som ho poznal aj ako dosť vysoko postaveného človeka v tajnej cirkvi. Niekedy prišiel na stretko, alebo sa stretká urobili uňho. Vnímam som Vlada ako veľmi seriózneho, systematického človeka, na svoj vek napodiv aj fyzicky zdatného. On chodil s nami aj na výlety, lozil všelikade. Popritom vedel bezprostredne rozprávať o Pánu Bohu. To, čo vtedy hrozilo aj vo veriacich rodinách bolo, že sú situácie, kde sa hovorí náboženským jazykom, a sú situácie, kde sa ten náboženský jazyk vôbec nedostane. Ale Vlado to vedel prepojiť. Bol vždy veľmi ochotný, ako keby sústavne vychovával dorast.

Venoval sa mladým ľuďom, porozprával zážitky aj z väzenia, mladosti, snažil sa pochopiť, či človek, s ktorým sa rozpráva, má nejaký problém alebo niečo, v čom by mu mohol byť užitočný. Sympatický prístup. Nie vtieravo, že by bol nejaký dotieravý, ale jednoducho k dispozícii.

Z toho, čo rozprávate, cítiť zjavný obdiv.

Nepochybne. I keď niekde sme mali aj názorové rozdiely. Keď už existovala určitá prepojenosť medzi tými krúžkami a hovorilo sa o nejakej jednotnej osnove, Vlado presadzoval, aby sa prvý rok venoval Starému zákonu a druhý rok Novému. Ja som mu oponoval a nakoniec sa to aj tak zmenilo, že treba začať Novým zákonom a Starý zákon môže byť potom. Pretože začať Starým zákonom, to človeka ľahko odradí. Tretí rok potom mali tvoriť dokumenty z Druhého vatikánskeho koncilu, pretože vtedy to bolo ešte veľmi nové.

Začiatok vašej účasti na týchto krúžkoch zrejme súvisel aj s celkovými zmenami v spoločnosti.

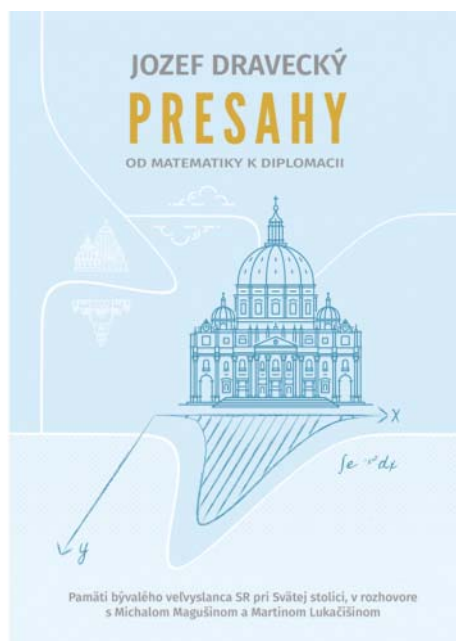
Určite. Zážitok zo slobody v spoločnosti sa časovo a vlastne aj obsahovo trochu prepletal so začiatkom môjho pôsobenia v tých krúžkoch a takýchto veciach. Napríklad v máji 1968 bolo v Dolnom Smokovci veľké zhromaždenie, na ktorom sa zakladalo Dielo koncilovej obnovy. Mierové hnutie katolíckeho duchovenstva sa totiž rozpadlo počas Dubčekovej jari, to bolo manipulované štátom. Založilo sa teda Dielo koncilovej obnovy. To v dôsledku ďalších udalostí nevydržalo, ale to zakladajúce zhromaždenie v Dolnom Smokovci bola už legálna akcia. Tam sme prvýkrát videli, i keď sme sa s ním nerozprávali, biskupa Korca.

Poznali ste sa s biskupom Korcom aj osobne?

Do osobného kontaktu s biskupom, neskorším kardinálom, Korcom som sa myslím dostal tiež cez Vlada Jukla.

Jozef Dravecký
pri prezentácii svojej knihy

Ísť za biskupom Korcom, to už bolo nebezpečné. On býval v Petržalke v činžiaku na Vilovej ulici, vedelo sa, že to je sledované a odpočúvané, takže vždycky sa muselo pustiť rádio, keď sa rozprávalo. V podstate jeden čas ma duchovne viedol.

Ako do života tajnej cirkvi okolo Vás vstúpila okupácia?

Po okupácii sa dalo tušiť, že sa situácia čoskoro vráti do niečoho, čo sme už poznali, čo bolo pred tým 68.-ym. Že na to, z čoho sme sa tešili, treba znovu na nejaký čas zabudnúť, že sa vraciame tam, kde sme boli. I keď do nejakej miery to samozrejme znamenalo

znova vstup do neznámeho. Vrátila sa vnútená organizácia kňazov, len s tým, že už sa to nevolalo Mierové hnutie katolíckeho duchovenstva, ale Pacem in Terris. Tajná cirkev sa veľmi ľahko vrátila k metódam spred Dubčekovej jari, dokonca ich ďalej rozvíjala. Ľudia v nej už boli šikovnejší, vedeli si už všeličo urobiť, čo možno predtým nie. Vydávali sa spevníky, existovali funkčné kostolné zbory, ktoré existovali aj predtým, ale nespievali sa v nich moderné pesničky. To sa aj oficiálne tolerovalo. Biskupovi Korcovi zakázali spondať, ešte jeden čas anonymne spondať u kapucínov, a každý, kto o tom vedel, mohol za ním zájsť na spondu. Neskôr mu aj to znemožnili, ale už ho znovu nezavreli. Robil opravára výťahov, ale už nebol vo väzení.

Mladí zo Spoločenstva Ladislava Hanusa pri jeho hrobe

LADISLAV HANUS, SVEDOK „ŤAŽKÉHO STOROČIA“

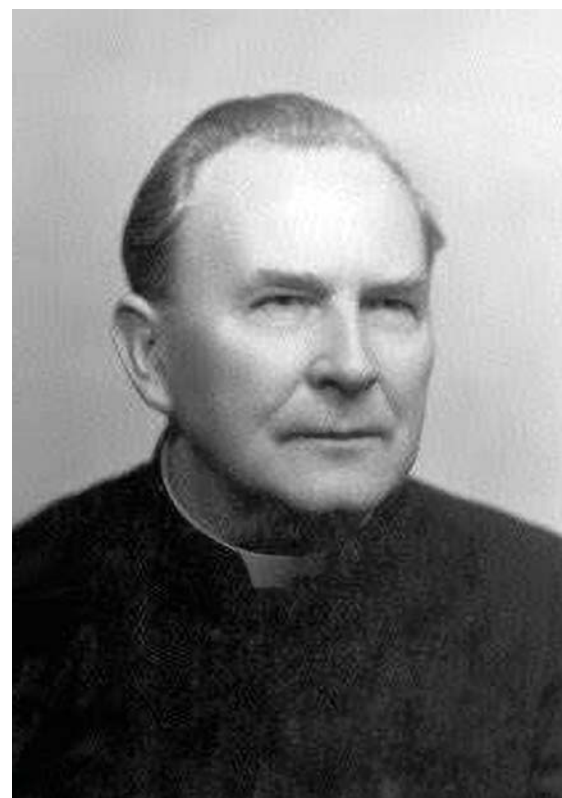
12. mája Šimon Sádovský bol moderátorom internetového konferenčného rozhovoru so mnou a so študentami akademického programu Spoločenstva Ladislava Hanusa. Témou bolo dielo L. Hanusa (*1907, +1994), najmä kniha Pamäti svedka storočia (Lúč, 2006, 717 s.).

Otázky študentov boli najmä k Slovenskému štátu v rokoch 1939-45 a k nástupu totality po roku 1948. Môj vstup a aj diskusia sa týkala najmä profesora Hanusa, kňaza, cirkevného historika, publicistu a prekladateľa.

Je unikátom, že L. Hanus napísal po trinásťročnom nespravodlivom väzení 11 rozsiahlych monografií. Beseda sa však venovala iba spomenutej knihe, ktorá hovorí o jeho osobnej skúsenosti z „ťažkého 20. storočia“. Kniha vznikla v rokoch 1978-83, keď Hanusove odpovede nahral na magnetofón kňaz

Ján Maga (*1944, +1996) a neskôr ich majstrovsky spracoval prof. Július Paštéka, DrSc. Jej odkaz je tento:

- V popise histórie treba byť „odvážne a bezohľadne pravdivý“ - voči iným a aj sebe. Ak svedkovia niečo vynechajú, po pár generáciách sa bude história líšiť od skutočnosti.
- Treba sa zaujímať o históriu svojho národa. Ak nás nezaujíma, hrozí, že jej zlé stránky si zopakujeme. Najmä mladí ľudia sa nesmú zaujímať iba o súčasnosť a budúcnosť.
- Mladých treba posielat' na štúdiá

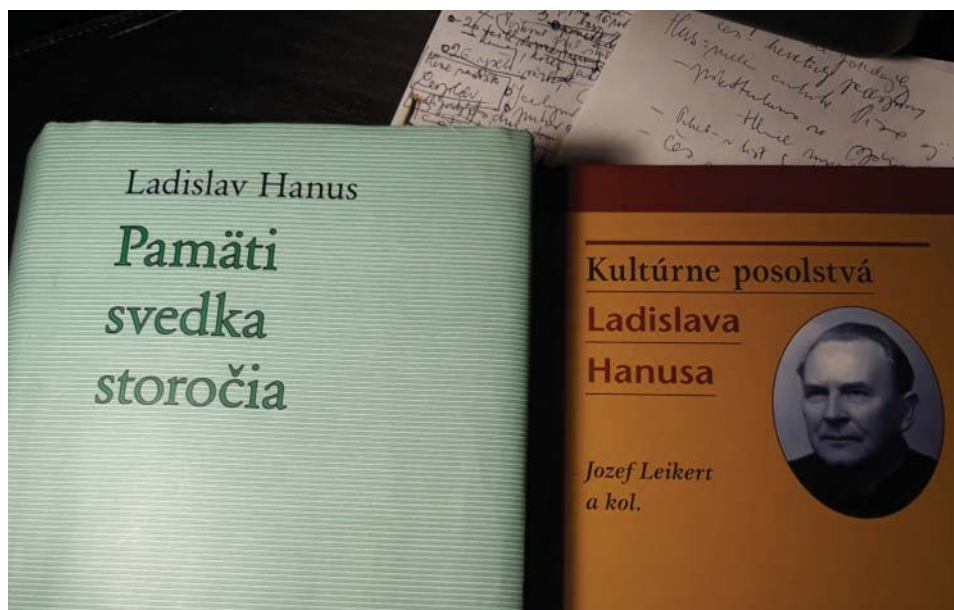

do zahraničia. Tak to robil aj biskup Vojtaššák, ktorý vyslal Hanusa na 2 roky do Innsbrucku. Otvorilo mu to oči, priblížilo najmä R. Guardianiho a európskych filozofov a teológov. Aj z toho vidno, ako veľmi poškodilo našu inteligenciu, keď bola 40 rokov odrezaná od sveta bez možnosti cestovania.

- Treba si všímať aj obdobia, na ktoré sa často dívame očami a terminológiou totality: vznik ČSR, pomoc Čechov Slovensku, Mníchovská dohoda, Andrej Hlinka, Slovenský štát, Jozef Tiso, Slovenské národné povstanie, vzťah Slovákov a Čechov, Slovákov a Maďarov, klerikalizmus, vzťahy katolíkov s evanjelikmi a s gréckokatolíkmami, zločiny komunizmu - likvidačné útoky proti osobnostiam, násilné združstevňovanie, politické procesy a väznenia, likvidácia reholí a cirkevných ustanovizní, prenasledovanie veriacich.
- Treba si pripomínať, že tieto represálie a zločiny nerobili Maďania ale Česi a Slováci, najmä komunisti, ktorí neboli nikdy potrestaní. Často im radili sovietski poradcovia podľa metód ZSSR.
- Po konferencii v Jalte Západ a najmä USA nechali východný blok svojmu osudu. Prezident Eisenhower ustupoval vo všetkom Sovietom a nereagoval na ich expanziu.
- Na Slovensku máme viacero inštitúcií a akcií, ktoré nesú meno Ladislava Hanusa. Na nich sa však kniha Pamäti svedka storočia málo spomína, pre svoju otvorenosť a kontraverznosť.

L. Hanus bol kňazom Spišskej kapituly. Bol dva roky kaplánom Andreja Hlinku, na Spiši žil do r.oku 1950. Dva roky sa potom skrýval pred ŠTB na Kysuciach, neušiel však do zahraničia. V roku 1952 ho chytili, prežil 26 mesiacov surovej vyšetrovacej väzby, na politickom procese dostal 16 rokov väzenia, z ktorých 13 prežil vo väzeniach Ružný, Mírov, Valdice, Leopoldov, aj v uránových

baniach v Jachymove, ktorý bol vtedy pod sovietskou správou. Stretol sa tam s mnohými aktívnymi kňazmi a laikmi, medzi ktorými boli napr. J. Ch. Korec, V. Jukl, S. Krčméry a I. Staríček. Len vo Valdiciach bolo v tom čase zatvorených sedem katolíckych biskupov. V Leopoldove väzni pracovali aj vo väzenskej záhrade a ako Hanus humorne píše, „kňazi aj biskupi z nej „kradli“ pod väzenskými šatami paradajky“.

Po temer 13 rokoch ťažkého väzenia Hanusa po amnestii v roku 1965 prepustili. Zamestnal sa v rôznych

zamestnaniach, neskôr pomáhal aj v pastorácii, ale stále vedecky pracoval. Treba obdivovať jeho mimoriadnu vitalitu, že napriek útrapám svojho života udržal v sebe tvorivú iskrú a dokázal napísať 11 rozsiahlych monografií, ktoré vydalo vydavateľstvo Lúč po jeho smrti (o R. Guardianim, J. Kútnik Šmalovi, F. Skyčákovi, o kultúre, pluralizme, umení, morálke a sakrálnej architektúre). Som presvedčený, že takú kreatívnu osobnosť slovenská katolícka cirkev v 20. storočí nemala.

Jozef Mikloško

PODOTECH JE ÚSTRETOVÝ K VŠETKÝM

Keď sa na stránkach nášho časopisu Generácie častejšie stretávate so spoločnosťou Podotech, popredným slovenským výrobcom ortopedickej obuvi a protetických pomôcok, nie je to vôbec náhoda. Podotech má mimoriadne pozitívny vzťah k seniorom a podporuje tiež vydávanie tohto časopisu.

V Zichyho paláci v Bratislave prebiehal na jeseň 2019 slávnostný večer projektu a súťaže o ocenenie Senior Friendly.

Medzi ocenenými bola aj spoločnosť Podotech. Získala najvyššie ocenenie, plaketu Senior Friendly. A treba

podčiarknuť, že z viacerých dôvodov jednoznačne zaslúžene.

V zdôvodnení ocenenia sa hovorí, že to je za osobitný prístup k potrebám seniorov. Títo tvoria takmer 40% klientov, pre ktorých vyrábajú špeciálnu ortopedickú obuv. Spoločnosť Podotech venuje mimoriadnu pozornosť individuálnym a špecifickým potrebám seniorov a poskytuje im potrebnú podporu. Spoločnosť Podotech je tiež viacročnou súčasťou projektu Senior Friendly.

Nie je to prvé podobné uznanie. V roku 2018 Róbert Ondrejkovič, konateľ spoločnosti Podotech, preberal rovnako najvyššie ocenenie, plaketu Slovensko bez bariér. A v odôvodnení sa zdôrazňuje, že je to za mimoriadnu ústretovosť a kvalitu protetických a ortopedických pomôcok pre deti, zdravotne postihnutých občanov i seniorov. Už to napovedá, aký široký je záber a aká záslužná činnosť spoločnosti Podotech.

V tomto čase pandémie, keď sa nemôžeme stretávať vo väčšom počte a ani spoločne oslavovať sviatočné dni záveru roka, v pamäti sa mi vynára pekná spomienka na stretnutie s priateľmi z Podotechu. Vlni na svoj tradičný predsviatočný večierok si spoločnosť pozvala Bekima Aziriho, ktorého najmä mladí poznajú ako rapera a stand-up komika, je známy tiež z reklamy telekomunikačného operátora.

Mladý muž je Peziničan, ale narodil sa pred zhruba tridsiatimi rokmi v Albánsku a jeho otec je Makedónc. Ako chlapec bol predovšetkým nadšený športovec, vyskúšal všeličo, učarovala mu jazda na bicykli v teréne. Darilo sa mu v bikrose, až prišiel pred pätnástimi rokmi krkolomný pád na jednom z pretekov. V tomto prípade slovo krkolomný nie je len metafora. Štvrtý krčný stavec mal zlomený a piaty rozdrvený, prudko tlačili na miechu. Hrozilo mu ochrnutie celého tela od krku dolu. Náročná operácia v Olomouci bola úspešná, odvrátila najhoršie, ale verdikt lekárov je jednoznačný. Na nohy sa už nikdy nepostaví.

Robí však všetko pre to, aby sa čo najviac vrátil do aktívneho života, cvičí, posilňuje a hlavne sa nevzdáva a nestráca pozitívny vzťah k životu. Patrí do skupiny vozíčkarov, ktorí dokazujú, že aj toto znevýhodnenie možno

prekonať. Keď ho Podotech pozval na svoje firemné podujatie, malo to hlboko symbolický zmysel...

Spoločnosť Podotech vznikla pred deviatimi rokmi ako nevelká dielňa na výrobu ortopedickej obuvi. Postupom času a na základe záujmu a spokojnosti klientov sa rozrástla na firmu s päťdesiatimi zamestnancami, ktorá mesačne vyrobí okolo päťsto párov ortopedickej obuvi a ďalšie produkty, ortopedicko-protetické pomôcky, predovšetkým ortézy, ale aj veľmi náročné protézy ako náhradu končatín.

Postarať sa o klienta a jeho problémy s pohybom čo najkvalitnejšie a na vysokej profesionálnej úrovni, súčasne veľmi ľudsky a ústretovo, s individuálnym prístupom – to je centrom práce spoločnosti Podotech. „Staráme sa o Váš pohyb.“ To je nielen heslo spoločnosti Podotech, ale aj vyjadrenie podstaty jej činnosti a filozofie. S tým sa stretnete v jeho centrále a výrobe v Senci aj v rozrastajúcej sa sieti pobočiek.

Viac informácií možno získať na www.podotech.sk a na telefónnych číslach 0904 600 909 alebo 02/4598 8350.

ORAVSKÉ POTULKY

Babia Hora a Zubrohlava, slaná voda a prvé zalúbenie, Dolný Kubín, Trstená, Námestovo, Tvrdošín, Oravská Polhora, prelínanie histórie a súčasnosti. Odtiaľ pochádza Anton Bernolák, Martin Kukučín, Janko Matuška, Mária Medvecká, Andrej Radlinský, Darina Laščiaková, Rudolf Dilong, Milo Urban, Ondrej M. Lucký, Pavol Orságh Hviezdoslav. Hviezdoslava, nášho najväčšieho básnika, milovala moja mama Marta, profesorka slovenčiny. Pri nedávnej návšteve Oravy aj mne viac prirástol k srdcu.

Môj prastarý a starý otec, obaja Ondrejovia (1863 a 1886), patrili do katolíckej vetvy Kutlíkovcov. Prastarý – Ondrej I. bol plátenníkom

zo Zubrohľavy, Ondrej II. právnikom v Námestove. Ondrej I. pracoval v rumunskej Dobre, po smrti manželky sa vrátil na Oravu. Ondrej II. bol do

Izba hájnikovej ženy

Hájovne hájnikovej ženy

14 rokoch v Trstenej. Potom býval v rôznych mestách, nakoniec v Bratislave. Písal básne a komponoval piesne o Oravienke. Hral na husle, stará mama Irena, ho sprevádzala na klavíri. V akcii B ich komunisti, spolu s iným 678 rodinami, násilne vystaňovali z Bratislavy do Zubrohľavy.

Cez prázdniny sme ich navštevovali, chytali sme ryby a na kravách chodili do Oravskej Polhory pre slanú vodu. Spoznali sme sa s rodinou Ťažandlákovou, mali 10 detí, aj Neňu a Brigitu. Ja som sa zalúbil do Neni, brat Marián do Brigity. Mal som 9 rokov, Neňa mala 10. Po roku 1989 som sa k tomu priznal na Plese Oravcov, bolo to v novinách a Neňa mi napísala, že žije v Námestove. Na promócií knihy poézie Ondreja M. Luckého v Námestove, ktorú som vydal, sme spomínali na staré časy. Onedlho Neňa zomrela.

V Zubrohľave sme vo zvláštny deň, bolo 21.8.2020, navštívili aj cintorín, kde sme sa pomodlili na hroboch Kutlíkovcov a Ťažandlákovcov. Starenky pred kostolom mi o nich porozprávali svoje spomienky.

Moje detské zdravotné trampoty – zdurené hýly a lymfatické uzliny, sa liečili 6 -mesačným pobytom v sanatóriu vo Vysokých Tatrách. Mal som 8 rokov, odporúčali mi potom piť jódovú slanú vodu. Píjaval som ju z prameňa v Oravskej Polhore, bol som dvakrát po 6 týždňov aj v kúpeľoch v Darkove.

Po vyše sedemdesiatich rokoch som sa vrátil k prameňu slanej vody. Dlhá cesta odtiaľ v páľave Hviezdoslavovou alejou nás zaviedla do chalupy Hájnikovej ženy. Babia Hora sa blížila, na nej svojho času zaznelo: „Pozdravujem vás, lesy, hory, z tej duše pozdravujem vás!“

Kamenistú cestu lemovali brusnice, čučoriedky a maliny, občasný tieň

lesa striedalo silné slnko. Medvede sa vraj skrývajú, je veľa jarabín. V hájovni horára Lacha a jeho manželky v Rovniach na Podvrší pod Babou Horou je expozícia o statočnej slovenskej Hájnikovej žene. Hviezdoslav ju písal v rokoch 1884-6 tu, v tieni dnes 150-ročnej lipy, aj v kúpeľoch Oravskej Polhory, kde rád chodieval. Z lúčky pred horárňou je nádherný výhľad na siluety hôr.

Hviezdoslav sa narodil v roku 1849 vo Vyšnom Kubíne, pokrstný bol v evanjelickej cirkvi v Leštine. Pochádzal z jednoduchej rodiny schudobneného zemana, otec bol garbiarom a roľníkom. Žil osamelým životom básnika, s dlhým očakávaním vydání svojich básní, malým záujmom o poéziu a slabým ohlasom čitateľov. Je záhadou, ako a prečo práve tu vznikol a rozvinul sa jeho obrovský

talent, jeho náhly prerod z maďarčiny na slovenčinu, ktorú obohatil mnohými novými slovami.

Nevedel som, že Hviezdoslav bol v rokoch 1874-5 notárom v Senici. Môj pradedo po mame Jozef Zúbek, neskorší riaditeľ školy a regenschori v Senici, mal vtedy 16 rokov. Neskôr tam žil aj dedo Ondrej, moja mama sa tam narodila.

Oravská polhóra - prameň slanej vody

Majestát Babej Hory stráži nádherné ticho, panenská príroda, aj vysoké jedle. Keď som toto písal, vo vesmíre lietala planétka 3980 – Hviezdoslav a znelo nádherné Requiem Osipa Kozlovského z roku 1798.

Hviezdoslav zomrel 8.11.1921 v Dolnom Kubíne, kde je aj pochovaný. Budúci rok si pripomenieme sto rokov od jeho smrti.

Jozef Mikloško

KONCERTY POROZUMENIA V DIGITÁLNOH PRIESTORE

Inkluzívne kultúrne programy, Koncerty porozumenia pre Slovensko bez bariér, organizuje Občianske združenie Bagar už viac rokov. Podporuje nimi vzájomné porozumenie a solidaritu s občanmi zo znevýhodnených skupín a tiež to, že zdravotný hendikep či vyšší vek nemusia byť bariérou pre tvorivé aktivity.

Projekt Slovensko bez bariér má už viac než dvadsať rokov a usiluje sa o odstraňovanie všetkých bariér, pôvodne najmä materiálnych, architektonických, ale postupne čoraz viac aj ďalších – sociálnych, komunikačných, mentálnych, ktoré bránia v plnom začleňovaní do života spoločnosti. Významnou súčasťou projektu je súťaž Samospráva a Slovensko bez bariér, ktorá motivuje a oceňuje samosprávy, ale aj ďalšie subjekty, aby akékoľvek bariéry čo najenergetickejšie odstraňovali. Táto súťaž prebieha v dvojročných etapách, Koncerty porozumenia však majú každoročnú tradíciu.

V tomto roku museli prekonať ďalšiu, nečakanú bariéru – pandémiu a s ňou spojené obmedzenia. Ani to

však organizátorom a vystupujúcim nezabránilo, aby neuskutočnili svoje zámery. Ešte cennejšia než inokedy bola podpora z grantového programu Kultúra znevýhodnených skupín Ministerstva kultúry. Dodržať protiepidemické pravidlá znamenalo prejsť do digitálneho priestoru, čo prinieslo nové organizačné aj technické výzvy.

Napriek tomu sa Koncerty porozumenia pre Slovensko bez bariér 2020 naplno zrealizovali na oboch už tradičných miestach, v Bratislave, kde má OZ Bagar svoje sídlo a v Trenčianskych Tepliciach, kde sú jeho korene. V Bratislave vystúpil nevidiaci spevák Maroš Bango a speváčka Viera Kotvasová. Skvelý hlas Maroša Banga je dobre známy, menej už,

že má aj výborný hudobný sluch a ovláda štyri nástroje. Z jeho početných vystúpení doma aj vo svete je asi najpamätnejšie to na Svetovom festivale hendikepovaných umelcov v talianskej Modene, kde ho sprevádzal osobný klavírista Luciana Pavarottiho a prišla ho pozdraviť aj vdova po legendárnom tenorovi Nicoletta Mantovani.

Viera Kotvasová vhodne Maroša doplnila v klasických aj populárnych piesňach a má za sebou tiež neľahký príbeh. Po vážnych zdravotných problémoch sa dostala až na invalidný vozík, najhoršie však prekonala a môže opäť prinášať radosť spevom. Neodmysliteľný medzigeneračný charakter dodalo bratislavskému Koncertu porozumenia vystúpenie detského folklórneho súboru Dolina. A bola to tiež príležitosť odovzdať čestné uznanie zo súťaže Senior Friendly jeho vedúcej Nadežde Čermákovéj.

Silné seniorské zastúpenie má program v Trenčianskych Tepliciach. Domáci seniorský folklórny súbor Machnáč, heligonkár Jožko Halák z Partizánskeho so spevákom Milanom Oravcom a tanečníci súboru Seniorský klub Družba z Trenčína, ktorý pred viac než dvadsaťročím stál na začiatku pozoruhodného seniorského folklórneho hnutia. Právom si preto jeho vedúci Ladislav Tarbajovský prevzal čestné uznanie Senior Friendly.

Medzigeneračný rozmer reprezentovala pätnásťročná speváčka a gitaristka Viktória Tarabová z neďalekej Dolnej Poruby. Oba pekné programy sa budú vysielat' online na YouTube a presné časy a linky na ich sledovanie prinesú viaceré internetové stránky, zamerané na seniorov.

Realizované s finančnou podporou
Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

Modlitba

UROB MA MODLITBOU LÁSKY, PANE
otvor svoje, na lásku štedré, dlane !
Otvor moje srdce, nech ho prežiaria
Tvoje lúče !

Urob ma modlitbou, Pane,
nech sa v nej darujem láske !
Ako modlitba lásky znie ?
To mi Ty povedať vieš.

Z Tvojho srdca ju prijať chcem,
načúvať šepotu jeho pier,
svoju dlaň do Tvojej uložiť
a nechať sa ňou viesť.

Čo šepká mi srdce Tvoje
prezradiť chcem všetkým Pane.
Ak chceš byť v modlitbu premenená,
všetko čiň dľa môjho slova.

Túžby pozemské zanechaj,
túžbami svätými sa naplňaj !
Každodennej práci srdce daj,
láskavý pohľad, úsmev rozdávaj !

Ruky na pomoc pripravené maj,
chvály a prosby ku mne vysielaj,
do môjho srdca ukladaj !

Až budeš v modlitbu premenená,
k obete veľkej budeš povolaná.

Ku mojej svätej ju pripojím,
požehnanie lásky udelím
a ty moje mocné milosrdenstvo
zakúsiš.

Ó Pane, svoju ruku do mojej daj,
MODLITBOU TVOJEJ LÁSKY
ma sprevádzaj !

